

18 Temmuz 1970

Devlet Nişanı

ADALET DERGİSİ

ADALET BAKANLIĞINCA
AYDA BİR YAYINLANMAKTADIR

Yıl : 61

Haziran 1970

363 Sayı : 6

Yüksek Seçim Kurulu tarafından bastırılıp, Bakanlığımıza devredilmiş bulunan İlke Kararlarını havi kitapların, dönemleri ile satış fiyatları aşağıda gösterilmiştir.

Bu kitapların satışları ; Bakanlığımızca, diğer yayınların satışları gibi yapılmaktadır.

Sıra No.	Dönem veya yılı	Bedeli
1	Mayıs 1961 — Şubat 1962	2.90 TL.
2	Kasım 1962 — Şubat 1964	7.90 »
3	1964 — 1965	5.75 »
4	1966	2.90 »
5	1967	2.45 »
6	1968	8.00 »
7	1969	15.00 »

ADALET DERGİSİ

Yıl : : 61

Haziran 1970

Sayı : 6

İ Ç İ N D E K İ L E R

İncelemeler :

Sayfa

Dr. İ. juur. Mustafa T. YÜCEL : Suçluluğun Önlenmesi ve Milli Kalkınma Programı	351
A. N. Nuurettin ERALP : Mer'alarımız Üzerinde Bir inceleme	357
Arif A. AYBAR : Fransa'da Gençlik, Polis ve Jandarma Münasebetleri	367
Nihat İNAL : Yoksulluk Nafakası ve Tazminat	372

Terakcümeler :

Dr. İ. İskender TEPEBAŞILI : İngiltere'de Anormal Suçluların Tretmanı (İslâhı)	384
--	-----

Tahhiller :

Eyüp Sabri ERMAN : Kollektif Şirket Ortağını Dâva Veya Takip Edebilmenin Zamânı ve Şartları	391
A. B. Bülent GÜREL : Rıza İle İşlenen Kaçırma Veya Alıkoyma Suçlarında 432 nci maddenin Uygulanması Gerektiği Takdirde 59 ncu maddenin Tatbiki	400

Kronik :

Avni ÖZENÇ : Hukuk Yayınları	403
------------------------------------	-----

368

A D A L E T D E R G İ S İ

ADALET BAKANLIĞINCA AYDA BİR YAYINLANIR

BASIN KANUNUNA BİR MADDE EKLENMESİNE DAİR 6026 SAYILI
KANUNA GÖRE İDARE EDEN :
AVNİ ÖZENÇ

ADALET DERGİSİNDE YAYINLANACAK TÜRK HUKUK UYGULAMASINDA YARARLI GÖRÜLEN İLMİ İNCELEMELERİN SAYFASINA 25, TERCÜME YAZILARIN SAYFASINA 20, TENKİT, TAHLİL, KRONİK, MESLEKİ VE DERLEME GİBİ YAZILARIN SAYFASINA 15 LİRA ÜCRET ÖDENİR.

ADALET DERGİSİNDE YAYINLANAN YAZILARDA BELİRTİLEN DÜŞÜNCELER YAZI SAHİPLERİNE AİTTİR.

ADALET DERGİSİNİN SAYISI 2 LİRA, YILLIK ABONESİ 24 LİRADIR.

ABONE OLMAK İSTEYENLER, ABONE BEDELİNİ, BULUNDUKLARI YER MALİYESİNE YATIRARAK KARŞILIĞINDA ALACAKLARI MAKBUZU, DOĞRUDAN DOĞRUYA BAKANLIK YAYIN MÜDÜRLÜĞÜNE GÖNDERMELİDİRLER.

İNCELEMELER

SUÇLULUĞUN ÖNLENMESİ ve MİLLÎ KALKINMA PROGRAMI (*)

Yazan : Dr. Jur. Mustafa T. YÜCEL

Giriş

Önleme kavramı uygun bir şekilde tanımlandığında yersiz ümit ve arzulara yer vermiyecek bir niteliktedir. Suçluluğun önlenmesi konusunda yapılacak plânlama işleminde muayyen dozdaki mütevizilik zorunlu ve arzu edilir görülmektedir. Sorunun unsurlarını tanımlamak ve komplike bir nitelikte olduğunu kabul etmekte, önleme siyaset ve programlarına pragmatik bir görüş getirebilecektir.

Genç suçlular ve yetişkinlerin iyileştirme (treatment) bakımından ayrı muamele görmesi gerekirse, önleme açısından bu nevi bir ayırım söz konusu olmamalıdır. Önleme ve iyileştirme arasındaki ilişki, tıp sahasındaki sağlık bakımı ve koruyucu sağlık programları arasındaki münasebete benzemektedir. Sağlık programları, bölgelerdeki koşullar ve nüfus miktarı ile ilgilenmekte; sağlık bakımı ise, hasta sayısı ve tipleriyle meşgul olmaktadır.

Kriminojenik faktörler, çocukları ve yetişkinleri etkileyebildiğinden, önleme nüfusun suça mütemayil aktif kesimini kapsıyacak genişlikte tüm yaş gruplarını içerisine almalıdır. Bununla beraber, aşağı yaş sınırı olarak çocukların bulûğa erdiği ve suçun çocukluk karakterini kaybettiği yaş (örneğin 14) ve yukarı yaş sınırı olarak fizikî olgunluğun kemale erdiği yaş (örneğin 25) ele alınabilir. Yukarı yaş sınırından sonra kişinin fizik kuvvetinde ve hissi itilerinde farkedilmeyen bir azalma görülür ve kişi bu yaşa kadar kontrol altında tutulabildiğinden cemiyet için tehlike olabilmek riskide azalmış olabilir.

Suçluluğun Kontrolünde Pragmatik Görüşler

Kalkınma herşeyden önce *status quo* da bir değişikliği işaret etmekte olup; cemiyetler, ekonomik ve teknolojik yönden gelişirken ona bağlı

(*) 17 - 26 Ağustos 1970 tarihinde Japonya'nın Kyoto şehrinde yer alacak Suçluluğun Önlenmesi ve Suçluların İyileştirilmesi konusundaki Dördüncü Birleşmiş Milletler Kongresinde ele alınacak maddelerinden birincisini teşkil etmektedir.

olarak sosyal müesseselerde de değişiklikler olacaktır. Bu vetirede, bazı müesseseler mevcudiyetlerini kaybeder veya hissedilmez hale gelirler; bazıları ise zayıflayan kontrole rağmen mevcudiyetlerini devam ettirirler. Hiç şüphesiz, yeni sosyal durumların doğurduğu ihtiyaçları karşılamak üzere yeni müesseseler vücuda gelir ve bunlar kendi kontrol ve münasibet düzenini tesis ederler.

Kalkınma programlarının, sadece suçluluğun önlenmesine hizmet eder şekilde tanzimini beklemek gerçekçi bir görüş olmaktan yoksundur. Eski müesseselerin değişimi ve yenilerinin meydana gelmesi bunların sadece suçluluk üzerine olan etkileriyle değerlendirilmesinde yerinde değildir. Kalkınma programları, örneğin endüstrileşme, ekonomik gelişme için zorunlu olup; bu oluşumunda ve özellikle başlangıçta sosyal çözülme emellerinin görülmesinde normal bir tezahürdür.

Kalkınma vetiresi, hiç şüphesiz, kriminojenik potansiyelli durumları yaratabileceği gibi, bu nitelikteki mevcut durumları da izale eder niteliktir. Suç, bazen kalkınmanın maliyeti olarak kabul edilebilir ise de, gaye bu maliyetin izalesi kabil olmadığına, bunu asgariye indirmektir.

Millî kalkınma plân ve programlarında sosyal savunma (suçluluğun önlenmesi) siyasetlerinede yer verilmesi gerekmektedir. Hiç bir millî anarşi içerisinde kalkınamayacağından, nizamı (cemiyetteki huzursuz unsurların kontrolünü) temin edecek vasıtalar ön görülmelidir.

Suçluluğu Önleme Tahminleri

Kalkınan memleketlerdeki sosyal değişim hızı süratlı olduğunda ön görülen ekseri önleme programları tatbikata intikal ettiğinde yarardan yoksun kalmaktadır. Bu nedenle, önleme siyaseti sosyal değişimleri ön görmelidir. Sosyal ve ekonomik koşullar hakkındaki tahminler, sosyal savunma siyasetinin formüle edilmesinde ana unsurlar olarak ele alınmalı; mevcut olan ve gelişmesi beklenen sosyal ve ekonomik koşulların değerlendirilmesi yapılmalıdır. Tahminler, usûl ve insanî açıdan hatalara gebe olabilir, siyasetin tesbit ve tanziminin rastgele bir şekilde olmaması için bazı kriterlerin formüle edilmesi gerekmektedir.

Önlemenin esası tahmin ve bekleyiş olduğundan, önleme programları yeni durumları karşılayacak şekilde düzenlenmelidir. Hızlı şehirleşme ve göçlerin görüldüğü yerlerde, göç edenlerin iyice eğitilmesi, iş inkânlarına göre санаат eğitiminin temini ve şehirlere geldiklerinde yardım servislerinin sağlanması gerekli görülmektedir.

1965 yılında Belgrad'da toplanan Dünya Nüfus Konferansı, siyaset tanzimi bakımından tahminlerin önemi üzerinde durmuştur. Bu gaye için

elde mevcut bilgi ve istatistikî veriler çok az isede, sosyal savunma siyasetinin tanzim ve kabulü, tam ve sıhhatli bilgilerin elde edilmesini bekleyemez. Son yıllarda da, eldeki sınırlı istatistikî verilere rağmen bunlardan yararlanarak temayül ve tahminlerin tesbitine medar olabilecek teknikler üzerinde durulmaktadır (bk. S. Rengby. Criminality Forecasts DPC /CEPC (7035)).

Nüfus Grupları ve Özel Problem Bölgelerine Müdahale

Siyaset yapımcıları, tesirli bir aksiyon plânı bakımından ciddi problemlerin nerelerde bulunduğu hakkında bir fikir sahibi olmalı ve bu tespitten sonra öncelik sırasını tayin etmelidir (Bk. M. Yücel. Sosyal Değişme açısından çocuk sorunları ve Sosyal Hizmetler **III. Millî Sosyal Hizmetler Konferansı** 1968).

Suçluluğun Ölçülmesi

Suçluluk miktarının tespiti, karanlıkta kalan suçlar nedeniyle zorlu bir iş olup; mevcut suç istatistikleri de ender olarak sıhhatli ve itimat edilebilir niteliktedir.

Son zamanlarda suç olgularını kaydetmek suretiyle suçluluğun objektif olarak tespiti yolunda bir kriter bulunması üzerinde çalışmalar yapılmaktadır. Bu yolda elde edilecek istatistikî bilgiler sorunun genişliği ve tabiatı hakkında daha sıhhatli neticeler verebilecek niteliktedir. Suç istatistiklerini toplamak yolundaki çabalar devam ettirilmekle beraber bu verilerin sınırlı olduğu hususuda göz önünde tutulmalıdır.

Sorunun çözümü, mükemmel istatistik metodlarının tesisinden ziyade, suçluluğun genişliği ve geleceği hakkında fikir verebilecek işaret ve kriterlerin tesbitinde saklıdır. Bu yolda, nüfus araştırmalarında olduğu gibi sosyal olgunun tamamlanmamış verilerinden örnekleme ile tesbit söz konusu olabilir.

Millî Kalkınma Programı Çerçevesinde Sosyal Savunma Siyaseti

Suç ve kalkınma arasında bir ilişki bulunduğu belirli isede her ikisi arasında zorunlu bir korrelasyon olduğu anlamı çıkarılmamalıdır. Gerçekten, bu ilişkinin kesin tabiatı, suç ve kalkınma için kabul edilen tanımlamalara dayanmaktadır. Bununla beraber, geleneksel kapalı cemiyetler yeni fikirler cevap vererek şehirlerde temerküze ve endüstrileşmeğe yöneldiğinde suç ve suçlular artmaktadır.

Yukardada belirtildiği üzere, suç ve kalkınma arasındaki ilişkinin belirginliği için daha etkili, ayrıntılı ve kapsamlı verilerin toplanması, suç değişimi hakkında daha fazla bilgi ve cemiyetteki değişim ve gelişim düzeni hakkında daha sistematik bir çalışmanın yapılması gerekmektedir. Şehirlerdeki gelişme ve büyümenin insan hareketi üzerinde esaslî etkisi oldu-

ğu ve suç nispetinin gelişme süresince muntazaman yükselmediğide daha şimdiden belirtilebilir.

Bununla beraber, suç ile şehirleşme, endüstrileşme, teknolojik değişim, sosyal seyyaliyet, nüfus artışı ve değerlerdeki değişim gibi hususlar arasında ilişki olduğunu belirtmekte mümkündür. Bütün bunların, hareketi suç olarak tanımlıyan veya suç olarak tanımlanan hareket neviini azaltan hukuk sisteminin yapıt ve tatbiki üzerine tesiri olduğuda belirtilebilir.

İlâveten, suç ve kalkınma arasındaki ilişki tamamen anlaşılın veya anlaşılmasın, cemiyetler eldeki sınırlı bilgilere dayalı olarak gelecek için plân yapmak ihtiyacındadırlar. Halihazırda devam eden plânlamanın suç üzerine etkisi vardır; endüstriye tahsisi edilen kaynaklar iş seviyesini ve neticede işsizlikle ilişkisi olan suç miktarını etkileyebilir; yeni vergiler yeni suçlara imkân verebilir. Bu sebepten, gelecek için yapılacak plânlamada suçluluğun önlenmesi hususunada yer verilmesi bir ihtiyaç olarak belirmektedir. Bu yoldaki plânlamanın aşağıdaki iki amaca yöneltilmesi gerekmektedir :

1. Mevcut bilgilerin imkânı nispetinde suçu önleme veya azaltma; ve
2. Geçmiş plân çalışmalarının değerlendirilerek daha etkili kılınması.

Bu anlamda, plânlama gayesi için veri projeksiyonları, bir nevi aksiyon araştırması olmaktadır : cemiyetin kendi hatalarından yararlanması ve geliştirmek içinde başarısını değerlendirmesi söz konusudur.

Konu esas itibariyle, plânlama çerçevesinde yer almakta olup; iki buutludur. Bir tarafta, sosyal savunma plânlama işinin sektörel buutu (polis, mahkemeler, cezaevi ve islâh kurumları ve bazı sağlık hizmetleri v.s.) —sosyal savunma hizmetleri için plânlama. Diğer tarafta, daha kapsamlı ve tüm sektörleri içine alan sosyal savunma plânlamasının memleketin ekonomik ve sosyal gelişmesi için yapılan plânlama çerçevesinde yapılması.

Bu durum karşısında, memleketin kalkınması ve suçluluğun önlenmesi ve/veya azaltılması için kaynakların etkili bir şekilde tahsisinin nasıl yapılması gereği belirmektedir.

Hiç şüphesiz, bu konuda gelişmiş memleketlerin işlemiş olduğu hatalardan yararlanmak suretiyle insan ve para kaybının önüne geçinilebilir.

Önleme yönünden de, cemiyetin iştirakine mi, teknolojinin kullanılmasına mı; fazla hürriyet ve serbestliğe mi; müessesesevi sistemden aile

ve çocuk refahına dönüşüm konusunun önem verilsin ve plânlama işi nasıl yapılsın sorusunda kardinal bir soru olarak belirmektedir.

Suç önleme ve kontrolü için yapılacak plânlamada ihtiyaç duyulan veriler nelerdir? Bu soru karşısında aşağıdaki hususların cevaplandırılması gerekmektedir :

1. Ne dereceye kadar elde mevcut verilerle suç kontrolü ve önleme için etkili bir plânlama yapılabilir? (her bölgede veri toplama ve bilgi sistemlerinin geliştirilmesine ihtiyaç olup; plânlama ise her zaman bu gelişmeyi bekliemez).

2. Nüfus bakımından en çok etkilenebilecek gruplar nelerdir? (Gençlik bu konuda belirgin bir örnek olmakla beraber farklı yaş grupları (bazı bölgelerde değişim göstermekte) bakımından farklı derecede önem verilmesi gerekmektedir.)

3. Kalkınma süresinde hangi çeşit suçlar önlenmeğe müsaittir ve hukuk, ekonomik strüktür veya sosyal sistem nasıl integre, koordine, intibak ettirilerek gelişmeğe paralel olarak önleme keyfiyeti de temin edilebilir?

4. Sosyal savunma konusundaki hizmetler, suçu etkili olarak önleyebilmek yönünde nasıl intibak ettirilmelidir?

5. Mevcut sınırlı kaynaklar karşısında, plânlayıcıya, kalkınma hızını artırmak ve suçu önlemek hususu göz önünde tutularak yapacağı tahsislere yardımcı olabilecek prensip, metod ve vasıtalar varmıdır?

Sonuç

Cezaî baskı ve müeyyideler en son başvurulabilecek bir vasıta olarak belirdiğinden, suçluluğun önlenmesi her devlet için, kalkınma derecesi ve sosyal siyasî tercihi ne olursa olsun, en esaslı bir görevdir.

Suçluluğun önlenmesi her devlet için, kalkınma derecesi ve sosyal-siyasî tercihi ne olursa olsun, en esaslı bir görevdir.

Önleme plânlanmalı ve memleketin genel kalkınma programına ithal edilmelidir. Önleme gelecek için plânlanmalı ve nüfusun aktif kesimine ziyadesiyle yönetilmelidir. Önlemenin rasyonel bir nitelik kazanması için ihtiyaç, imkân ve neticelerin objektif olarak değerlendirilmesi ve bu değerlendirmenin dinamik bir karektere sahip olması gerekmektedir. Bu vettirede, sosyal değişim hızı ve her memleketin kendine has sosyal ve kültürel gelenekleride göz önünde alınmalıdır.

Önlemenin plânlanması için ön görülen araştırmalar, daha ziyade, insan gruplarını etkileyen tehlikeli durumları tayin eden haricî sosyal fak-

törlere yöneltilmelidir. Kişisel patolojik durumlar ise, önlemeden ziyade iyileştirmenin (treatment) konusuna girmektedir.

Araştırma bakımından farklı disiplin mensuplarından gruplar teşkili ve bu gruplarda sosyolog, siyasetçi, hukukçu, metodların plânlanması ve değerlendirilmesinde uzman olan kişiler yer almalıdır.

Önlemenin ihmal edilmiş bir yanında, hukuktan daha hızla değişen sosyal realiteye kanunî standartların intibakı hususudur. Sosyal değişim ve gelişme yeni hükümleri gerektirmekte; ekseri halde de, hukuk kaideleri ile sosyal vicdan arasındaki uyumsuzluk, halkın bazı menfaatlerinin cezaî tedbirlerle korunması gerekliliğine inanmaması neticesi, bazı fiillerin suç olmaktan çıkarılmasını zorunlu yapmaktadır; zira, bu fiillerin Medenî Kanun veya idarî tedbirler veya diğer sosyal baskılarla cezalandırılması sosyal bakımdan yeterli görülmektedir.

Adaletin sosyal vicdan ile uyumluluğunu sağlamak işi, memleketin şartlarına göre değişik şekil ve formda olabilir :

1. Yasama, kriminolojik ve sosyolojik araştırma ile;
2. Refarandum yoluyla halka direkt olarak danışmak suretiyle;
3. Adlî. idarî otoriterler ile sosyal organlar arasında direkt, süratli muhabere kanallarının tesisleriyle;
4. Kamu komisyonlarındaki mevcut yetkilerin genişletilmesiyle —bu nevi komisyonlar ihtilâfları ceza yerine sosyal baskı ile çözümlemektedir.

Kaidelerin sosyal realiteye intibakını sağlamak bakımından araştırmaya yer verilmeli; bu araştırmaların gayeleri olarakta aşağıdaki hususlar söz konusu edilmelidir :

1. Suç olarak tanımlanmaktan çıkacak fiiller için halkın tolerans derecesi,
2. Halkın gerçek tercih ve arzuları,
3. Karanlıkta kalan suçların tespit ve ölçülmesi —genel olarak sığ ve suçlular bakımından (Bk. McClintock and Avison *Crime in England and Wales*, 1968)
4. Mahkemelerin kanunî normlar ile sosyal arzu arasındaki boşluğu, açıklığı azaltıcı kararları.

MER'ALARIMIZ ÜZERİNDE BİR İNCELEME

Yazan : A. Nurettin ERALP
(Bilecik C. Savcı Yardımcısı)

Plân

- I — Giriş.
- II — Mer'a sorunu.
- III — Devlet ve mer'a.
- IV — Yasalarımız ve mer'a.
- V — Mer'aların bölümü.
- VI — Mer'aya tecavüz suçunun unsurları.
- VII — Suçun ağırlaştırıcı sebebl.
- VIII — Genel Mer'a kavramının 2. sınıf Yasa gerekleri uyarınca yararlık yönünden incelenmesi.

Giriş

Mer'alarımızı ekonomik güçler hazinesi olarak nitelemekteyiz.

Ekonomik güçler hazinesi olarak nitelediğimiz sosyal dayanışmanın kaçınılmaz önemli unsuru mer'alarımız; tüm doğal içtenlikleri içerisinde, başlıca fonksiyonları olan ışık ve değişik bitki türlerinin en iyi besinle ilgili üstün kompoze karakteri yanında, bir çok çapraşık sosyal problemlere konu olmaları nedeni ilede değer kazandıklarından; ilk plânda ilgi gösterilmesi gereken bir durum yaratmakta bulunmuş, bu sebeplede çağdaş Hukuk ereklere ve ceza siyaseti esprisi içerisinde, yurt yüzeyini yeşil bir örtü ile eşdeğer görmek istemi ile mer'alarımıza dokunmakta kaçınılmaz sosyal yararlıklar görülmüştür.

Uygarlık ve bunun doğurduğu uygarlık insiyatifi, iyi besi problemi ile ilgilidir. Besi; mer'alarımızda öbek, öbek, mer'alarımızda kucak, kucaktır.

Görülüyorki, uygarlık insiyatifi, mer'a sorunu ve onun önemi ile iç içedir. Bu insiyatfin değeri, ondan uzaklaşıldığı anda kendini gösterir. Olanaksal bir ortamda tıpkı teneffüs ettiğimiz hava gibidir. Olanaksal top-

lum bireyleri bu insiyatifi, bundan yararlanamamış olanaksız ortamlardan, ekonomik kurallar gereğince kazanırlar.

Uygarlıkta ileri gitmiş uluslar, daima besi problemini en iyi şekilde çözümleyen uluslardır.

Değerli hocam Ord. Prof. Şükrü Baban'ın deyimi ile : en ilâhi ve lâhuti olan ruh bile, maddi vucuda bağlıdır. Vucut beslenmez, fasulya, pey, nir yemezse, o ilâhi ve lâhuti olan ruhta, maddi bedende duramaz. Çıkıp gitmeğe mahkûmdur..

Peynir dahil proteinli besinlerin orijinindedir mer'a. Bu nedenle uygarlık yapıtları, yaratıcı güçlerden us, zeka, bellek, Mer'anın esprisinde, onun şirindedir.

Us, bireyle doğmuş, bireyle yaşamış, bireyle yaşayacaktır. Hiç değilse yaşantısı için birey bu en önemli faktöre değer vermek zorunluğundadır.

Birey, toplumsal bir yaratıktır. Toplum dışı birey düşünülemez. Toplumlar ise aşama içerisinde dirler. Daima iyiye, daima güzele daima kola-ya, daima konfora.

Aşamayı sağlayan güçte ifadesini us'ta bulduğuna göre, us ile mer'a aynı paraleldedir.

Mer'a; tahsis gayesi unsuru ile, ortaklaşa yararlanmayı gerekli kılan değer yaratıcı bir Hukuki yapattır. Bu nedenlerle bünyesi icabı birçok problemlerle karşı karşıyadır.

Biz görev aldığımız, adım başı mer'a dolu Anadolu topraklarında nice kanların döküldüğünü, nice canlara kıyıldığını içimiz burkularak kamu hukukuna intikal ettirdik.

Mer'aya ilişkin her kamu dâvasının ardında, çözüm bekleyen bir ulusal gerçek yatmaktadır.

Doğu bölgelerimiz halkı, ortamları gereği yaşantısını hayvanlara borçludur. Yüksek yaylalarında özgürlük kurallarından doğan aksiyonları, onları toplum ve kaideler dışı bir psikolojik ortama sürüklemekte, mer'alar üzerinde kişisel tasarruflara girişebilmek gücü sağlamaktadır.

Halbuki soyal dayanışmanın ve sağlam bir ekonomik yapının vazgeçilmez unsuru olan mer'alarımız;

- 1) — Ancak tahsis gayeleri içerisinde kullanılması mümkün olan;
- 2) — Tahsis gayeleri dışında zilliyetlik yolu ile kazanılmaya elverişli bulunmayan yerlerdendir. Aynı zamanda da;

3) — Mer'aya ilişkin zilyetliğin devrini kapsayan sözleşmeye konu olamazlar. Böyle bir sözleşme daha düğümlendiği anda, konusunun imkânsız olması nedeni ile batıldır. Yokluk ifade eder.

4) — Mutlak butlan nedeni ile yokluk ifade eden böyle bir sözleşme zaman geçmesi, tarafların rızaları ile edimlerini yerine getirmeleri halinde bile bir hukuki değer taşıyamaz.

Burada; yukarıdaki niteliklerinin yanında ve sıra numarasını takip ederek mer'aların diğer niteliklerini belirtmede de yararlık görmekteyiz. Bu nedenle;

5) — Mer'aya tecavüz suçları, mütemadi suçlar gurubundandır. Bundan dolayı kamu dâvası açıldıktan sonraki tecavüzler, ilk tecavüzün devamı niteliğinde olduğundan sonraki tecavüze ait dâva, ilk dâva ile birleştirilir. TCK 80. Md. uygulanma alanı kazanamaz.

6) — Mer'a içersinde tecavüze uğrayan yerin değeri, TCK 522. Md. uyarınca mütehasıs bilirkişiye tesbit ettirilmek gerekir.

7) — Tecavüze uğrayan alanın, köy mer'ası karakterlerini taşıyıp taşımadığının mütehasıs bilirkişilerce expertize edilerek, yasaya ilişkin şart-unsurların belirtilmesi icap eder.

Mer'a sorunu :

Mera sorunu; Türk toplumsal yapısının, bilhassa Doğu Bölgeleri karakterleri ile aynı parabol çiziminde bir aksiyon yaratması nedeni ile, kişi doğasal özgürlükleri ile ilgilidir. Bu ilgi Devlet yönetiminde bulur. Bu yönetimde meralara verilen değer, toplum bireylerine verilen değerde ifadesini bulduğundan, bu açıdan kişi-Devlet ilişkilerinde bir kıymet hükmüne varılabilir. Yurdu yemyeşil görmek arzu ve istemi, sadece orman sorununun çözümü ile yeterli değildir. Yağmur ve rüzgar erezyonlarının freni orman olduğu kadar mer'adır da. Orman; yeterli bir ortam ister. Her ortam, eğitim sorunu da nazara alındıktan orman için yeterli olmayabilir. Halbuki Doğa, özellikle Doğu Bölgeleri için mer'ayı yaratmıştır. Sayılamıyacak birçok yararlıkları yanında ormanın kutsiyeti kadar mer'anın da kutsiyeti vardır.

Ormanlardan ekonomik alanda yararlanma, çok masraf ve nakil gerektiren bir problemdir. Orman ürünlerinin en iyi şekilde modernize edilerek değerlendirilmesi ise, us'a bağlıdır. Us, gücünü; portein karbonhidrat, azot v.b. gibi zengin maddeleri kapsayan mer'adan alır. O, yaşantı için vazgeçilmez kaynaktır. Mer'alardan yararlanma ise, az masraf ve

buna mukabil nakil gerektirmeyen bir durum yaratır. Nakli Devlet değil, hayvan üreticisi veya alıcısı sağlayacaktır. Belki burada mer'a, orman ürünlerinin Devlete sağladığı maddi yararlığı sağlayamaz gibi görünür ise'de, ete ilişkin ithâl imkânını ortadan kaldırarak döviz tasarrufu sağlayacağı gibi toplumun iyi beslenmesi ve güçlenmesindeki rolü ile de devlete paha biçilmez yararlıklar, sağlık hizmetlerinde de tasarruf sağlar. Biz mer'a sorununda, yaşantımızın nedenlerinden en önemlisini gözlemliyoruz. Devlet, aşağıda açıklanan fonksiyonu ile, sıhhatli bir toplum sağlamak zorunludur.

Mer'a; kamusal bir enerji kaynağıdır. Bu niteliği mer'aya hizmeti, Kamu hizmeti özdenliği ile eşdeğer kılar. Bu nedenle incelememizde tam liberâl bir sistemin savunuculuğu değil, toplum yararı ön plândadır.

Devlet ve Mer'a

Sosyal denge ve ekonomik güçler, toplum yapısının orijinini ve buna bağlı olarak toplumun nedenini, diğer unsurlardan, bunların tâli etkilerinden önce ön plânda sosyal bilimler potasında ilkel ana-materiyel olarak enterese eder.

Dolayısıyla toplumsal sorunlar değerlendirilmesinde, bu iki ana faktör en üstün yerlerini işgal ederler. Böylece de toplumun örgütlenmiş bir görünüşü olan Devlet içerisinde de bu ana faktörlerin gerekli yararlığa, en üstün güvenlikleri ile kavuşturulması, bizzat Devlet olabilmenin şart-unsuru olacak gerekli yararlık ve güvenlik ise; ancak yasa gerekleriyle sağlanacaktır.

Çağdaş uygarlık düzeyinde modern anlamı ile Devlet, eski klasik ve dokunulmaz yapısından tamamen sıyrılarak, kişilerinin, insan olma onurunu öngören bir refah plânlamasını örgüte eden ideâl bir unsur olarak belirmektedir.

Bu gün ki dünya çapında aşırı sağ ve aşırı sol akımlar, sosyal denge ve ekonomik güçler ikilisinin demokratik ortamda iyice bağdaştırılmaması, kişisel yararlık, bölgesel çıkarlar ve bunlara bağlı faktörlerin, demokratik parlamentolarda refah plânlamasını idealize eden yasaların doğmasına engebe, doğanların yürütümüne de arzulanan imkânı gereği gibi sağlamamaktadır.

Sosyal denge; sosyal adalet ve aynı anlamdaki güvenliği armonize eden ekonomik güçlerin birleşim noktasıdır.

Şu halde ekonomik güç anlamının iyice kavranması, bunun gereken güven ve yararlığa kavuşturulması, ulusal sorunların derinliğine bilinme-

si vejetasyonunu aydınlığa çıkartacak tüm türlerinin bilimsel süzgeçten geçirilmesi ,mukayeseli çalışılmasına bağlıdır.

Yazılarımıza konu teşkil eden mer'alarda, çağların aldırılmazlığına uğramış, kaderlerine terkedilmiş, ulusal güvenliğin bozunluk yuvası olmuş yer yer olmakta bulunmuş ekonomik güçler hazinesidir.

Yasalarımız ve mer,a

Ne yazıkki, bu ekonomik güçler hazinemiz, ceza hukuku alanında, birisi 5917 S.K. diğeri de TCK. 513/2. Md. leri uyarınca etkili olmayan soyut bir ceza rejimi ile güvenliğe kavuşturulmak istenmiş, ancak değişen devlet telakkileri, sosyal ve ekonomik akımlar içerisinde reformize imkânlarına kavuşturulamamış, üstelik ileri ve insani bir düşüncenin eseri olmasına rağmen, ayrıntılar kabul etmeyen 13/7/1965 tarih ve 647 sayılı cezaların infazı hakkındaki yasa, niteliği açıklanan bu hazinelerimizin güvenliğini büsbütün sarsmıştır.

İleri ve insani düşünceler; kanımızca ancak toplum yararlarını ön plânda tutan, toplumcu gereklere öncelik sağlayan tutum ve davranışlarla değer kazanır.

Toplumun üstün yararlıkları ve onu her şeyin üstünde tutan ideal düşünceler yaşantımızın ve geleceğin teminatını teşkil ederler.

Yukarıda niteliği açıklanan 5917 sayılı yasa ve TCK. muzun koruyucu karakterlerinin 647 sayılı Kanunun 4. Md. si ile gücünü kısmen yitirmesi mer'aların, gün geçirilmeden bilimsel çalışma potası olarak ön plâna alınıp, inceleme konusu yapılması, eğitim çalışmaları ile halkın uyandırılması, etkili idarî tedbirlerin uygulanmasıyla daha güçlü bir duruma sokulmalarını zorunlu kılmaktadır.

Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi ziraî araştırma enstitüsü mer'a hazinelerimizin önemli alanları olan doğu bölgelerimizde zirai bilimsel çalışmalar çıkırının öncülerinden olmak şerefini kazanacak güçte görülmekte; mer'a islah çalışmalarında, mer'a alanlarının vejetasyonlarını meydana çıkaracak bitki türlerinin incelenmesi, bilinmesi, mer'alara uygulanacak islah işlemlerinin, bitki örtüsüne ne yönde etki edeceğinin, her şeyden önce vejetasyonu doğuran bitki türlerinin bilinmesi şuuruyla erilmiş olmaya bağlamakla da bunu ispatlamaktadır.

Bir tarımsal ve hayvancılık ülkesi olan Türkiyemizde mer'aların önemi büyüktür. Günden güne artan nüfusun et ihtiyacını düşünmek zorunluğunda olan yöneticiler, mer'alara gereken önemi vermek zorunluğunu duymaktadırlar. Bu zorunluk ulusal ekonomimizin, refah devleti ya-

ratmak olanağının da amaç ve nedeni olması yönünden de değer kazanır.

Bu önemli problemin güvenliği ise, 647 sayılı yasa ile yumuşatılan dar ceza telakkileri ile bağdaşamaz.

Gerçi 647 sayılı yasa, yargıca takdir hakkı vermekte ise de, esasen aslında dar olan cezai müeyyide, amacı teminden uzaktır.

Ancak uygulanacak ceza mahkumiyetinin kesinleşmesinden sonraki tecavüzlerinde bağımsız bir suç teşkil etmesi ve köyü temsilen muhtarın men'i müdahale dâvası açabilmesi yumuşak ve yumuşatılmış cezai rejim içerisinde kısmın bir denge unsuru olmaktadır.

Mer'aların bölümü

Mer'alar genel anlamında, özel ve genel mer'alar olmak üzere iki geniş dala ayrılabilir.

Genel mer'alarda, köy tüzelkişiliği ve Belediyelere ait mer'a dallarına ayrılabilir.

Ceza hukuku yönünden inceleyeceğimiz mer'a ise, özellikle köy tüzelkişiliğine ait mer'alar ile (TCK. 513/2), Belediyelere ait mer'alardır (5917 S.K.). Zira ceza yasalarımız, sevk ediliş amaç ve erekleri yönünden sadece genel mer'a türünü kapsamına almaktadır.

Yararlık rejimi yönünden mer'aların TCK. 513/2. Md. sine ilişki olarak ceza kanunumuza dokunan incelenmesinde karşımıza ön planda köy problemi çıkmaktadır.

Yönetim kuralları icabı köy: nüfusu 2000 den aşağı olan yurtlardır (442 S. Köy K. Md. 1.) Şu halde ön planda TCK. 513/2. maddenin uygulanma alanı, 2000 nüfustan aşağı yurtlar içerisinde yasa değeri kazanacaktır.

Çünkü, TCK. 513/2. Md.nin kriteri mer'anın köy tüzelkişiliğine ait olmasıdır.

Eğer mer'a köy tüzelkişiliğine ait olmayıpta, diğer kamu tüzel kişilerine aitse artık TCK. 513/2. Md. si uygulanma alanı bulamaz. (Zerrin Akgün. Mer'a hukuku İstanbul. 1964. Sf. 68.)

Y. Y. 6. C.D. 6/11/962 tarih ve 5239 sayılı kararında, tecavüz edilen yerin, çifteler Belediyesine ait olmasını, TCK. 513/2. Md. nin uygulanması yönünden bozma sebebi saymıştır.

Görülüyorki TCK. 513/2. Md. sinin uygulanabilmesi tecavüz edilen mer'anın köy tüzelkişiliğine ait olması şartına bağlı kılınmıştır.

Ancak bu aidiyetin mutlaka tapuya dayanması da zorunlu değildir. Bu husus, yani mer'anın köy tüzelkişiliğine aidiyeti sözlü veya yazılı her türlü delil ile de ispatlanabilir. (Akgün Zerrin Mer'a Hukuku 964. Sf. 69)

Mer'aya Tecavüz Suçunun Unsurları

Mer'anın kısmen veya tamamen zapt ve tasarruf edilmesi yahut sürülüp ekilmesidir.

Zapt; taşınılmaz malın semerelerinden yararlanılmaksızın, başkasının yararlanmasına engel olmak, tasarruf; aynı nitelikteki malın zaptedilmesi, sürülüp ekilmesi, kullanılması demektir.

Sürüp ekmek maddi bir tasarruftur. TCK. 513/2. Md. sinin anlamına göre bu maddi tasarruf adı geçen maddeye sürülen yerin aynı zamanda ekilmesi ile uygulama alanı kazandırabilir. Şu halde sürülen yer o hali ile bırakılmış, ekilmemişse TCK. 513/2. Md. sini uygulamaya imkân olmak lazım gelir. (Prof. Dr. Sulhi Dönmezer, age, Sh : 315)

Yazımıza başlarkende açıkladığımız gibi kısmen veya tamamen zapt ve tasarruf edilen veya sürülüp ekilen taşınılmaz malın hukuki anlamı ile mer'a olması gerekir.

Hukuk alanında hayvanların gezip, dolaşp, otladıkları her alan mer'a değildir.

Mer'alarda tahsis şarttır. Bu husus ispatlanamazsa kıdem aranır. Bu yöndende TCK. 513/2. Md ye dayanılarak açılan bir dâvada yargıcın, tecavüz edildiği iddia edilen mer'anın hukuki anlamı ile mer'a olup olmadığını, o yerin yetkili mercilerce dâvacı köye mer'a olarak tahsis edilip edilmediğini; tahsis yoksa başlangıcı bilinmiyecek kadar eski bir tarihten beri o yerin köyce mer'a olarak kullanılıp, kullanılmadığını araştırması gerekir. (Akgün Zerrin Mer'a hukuku İstanbul 1964 Sf. 70)

Buna rağmen bu şart-unsurlar bulunmadık bazı hallerde de belirli bir alanın mer'a olarak değerlendirilmesi icap etmektedir. Örneğin : Özel kişiler veya kamu tüzel kişileri tarafından bir köye yararlanması için terk edilen taşınmaz mal, köy tüzel kişiliğince hayvanların otlatılma alanı olarak değerlendirilebilir. Bu takdirde de TCK. 513/2. Md. si uygulanma alanı kazanabilir.

TCK. 513 maddesinde ötedenberi köylünün birleşik yararlığına terk edilme unsuru yer almıştır. Bundan amaç, Köy tüzelkişiliğine ait bulunmayan vefakat özel kişiler veya kamu tüzelkişileri tarafından uzun bir süreden beri köylünün ortaklaşa yararlığına bırakılmış olan taşınılmaz mallardır. (Prof. S. Dönmezer age. Sh. 314)

Burada önemli nokta bu şekilde terkedilen taşınılmaz malı, bizzat hakiki malikin tasarruf etmemiş olmasıdır.

Suçun manevi unsuru da, bilmek iradesidir. Eğer sanık tecavüz ettiği mer'anın köy tüzelkişiliğine ait olduğunu veya ötedenberi köylünün ortaklaşa yararlığına terkedilmiş bulunduğunu bilmiyorsa ortada suçta yok demektir.

Eğer aynı kişi veya kişiler köyün değişik yönlerindeki mer'alara ayrı ayrı zamanlarda tecavüzde bulunmuş iseler, bir suç değil tecavüz olunan yer adedince suçtan bahsedilmek, bu nedenle de TCK. 513/2. Md. sine o kadar uygulama alanı sağlamak gerekir.

Eğer Tecavüz olunan mer'anın bir kısmı çeşitli zamanlarda değilde bir defada sürülüp ekilmiş ise, suç temadi etmiş sayılamıyacağından TCK. 80. Md. si uygulama kabiliyetine kazanamıyacaktır. Nitekim Y. Y. 6. C.D. nin 29/2/964 T. ve 1053 sayılı kararında fikrimizi desteklemekte ve adı geçen daire, köy mer'asından 2000 metre karelik yerin çeşitli zamanlarda değil bir defada sürülüp ekilmesini TCK. 80. Md. nin uygulanması için yeterli görmemektedir.

TCK. 513 Md. sinin, adı geçen yasanın 10. babında yer alması TCK. 522. Md. nin uygulanmasında zorunlu kılmakta bu yöndende, yukarıda açıklandığı gibi tecavüz olunan yerin kıymetinin bilirkişilere tayin ve tesbit ettirilmesi gerekmektedir.

Eğer yargılama sırasında köy mer'ası orman veya orman sayılan yerlere inkılap ederse, CMUK. 258. Md. sindeki ek savunma müessesesine aksiyon sağlanarak 6831 S. K. nun 93. Md. sinin uygulanması gerekir.

Mer'a yukarıda da açıklandığı gibi hukuki yapıtı içerisinde hayvanların otlamasına elverişli yer bitkileri anlamında olduğundan bu yerler üzerindeki kurumuş meyveli veya meyvesiz ağaçların kesilip götürülmesi TCK. 491/ilk Md. sinin uygulanmasını gerektirir ise'de, aynı nitelikteki kurumuş ağaçların götürülmeden, sadece kesilip yerinde yani mer'ada bırakılması ise TCK. 516. maddesinde ifadesini bulan ızzar suçuna hayatıyet vermemek lazım gelir. Zira, mer'a kavramında sadece hayvanların besinleriyle ilgili yer bitkileri söz konusudur. Kurumuş ağaçların özellikle kasten kesilip mer'ada bırakılması, mer'anın yukarıda açıklanan özü ile direk bir ilgi doğuramıyacağından bu yöndeki bir eylem, suç sayılmayan eylemler kategorisine girmeyi icap ettirmek gerekir.

Suçun Ağırlaştırıcı Sebebi

Tecavüzün kişilere karşı cebir ve şiddet veya tehdit ile veya içlerinden birisi silahlı olmasa bile 10 kişiden fazla şahıslar tarafından işlenmesidir. (TCK. Md. 514.)

Ancak bu takdirde bu kişilerin mer'aya karşı hep birlikte ve bir anda tecavüzde bulunmuş olmaları gerekir.

Bu sebeple öncelikle aralarında bir anlaşma olmadan her birisi yahut birkaçı tesadüfen aynı anda mer'aya tecavüzde bulunmuşlarsa o zaman TCK. 514. Md. sinin uygulanmasında söz konusu olamaz. (Akgün Zerrin Mer'a hukuku İstanbul 1964. S. 73)

Yargıcın dâva esnasında bu yönü gözden uzak tutmaması ve sanıkların öncelikle anlaşılıp birlikte ve aynı anda tecavüzde bulunup bulunmadıklarını tesbit etmesi kaçınılmaz bir durum yaratır.

Genel Mer'a Kavramının 2. sinin Yasa Gerekleri Uyarınca Yararlılık Yönünden İncelenmesi

Yukarıda açıkladığımız gibi TCK. 513/2. Md. si köye ilişkin mer'a kavramı ile ilgilidir. Bunun dışında Belediyelere ait ve genel mer'a kavramının 2. si olan mer'aların durumuna gelince : bunlar için yararlılık rejimi ifadesini 5917 S. K. da bulmaktadır. Ancak 5917 S. yasa Belediyelere ait mer'aları kapsamına aldığı gibi aynı zamanda köy tüzelkişiliğine ait mer'alarında kapsamına almaktadır.

Şu halde köy tüzelkişiliğine ait mer'aya ilk tecavüz ve müdahalede idare makamları, toplayacağı delilleri TCK. nun 513/2. Md. sinin uygulanması için Cumhuriyet Savcılığına verecek, evrakın suretlerini saklıyacaktır.

Bundan sonra aynı yere aynı kişi veya kişilerin tekrar ikinci tecavüzleri karşısında, 5917 S. K. uyarınca bu ikinci tecavüzü savacak bu hususa ait ilk tecavüz tutanak ve kararı ile ikinci tecavüz tutanaklarını yükümlü evrakı, 5917 S. K. nun uygulanması için tekrar Cumhuriyet Savcılığına gönderecektir.

Görülüyorki mer'alar yönünden TCK. 513/2. Md. ile 5917 S. K. ayrı anlamlar taşımaktadır. Eğer tecavüz edilen mer'a Belediyelere ait ise TCK. 513/2, Md. si bahis konusu edilmeyecek sadece 5917 S. K. uygulanma alanı kazanacaktır. Halbuki tecavüze uğrayan mer'a köy mer'ası ise yerine göre her iki yasada uygulanma alanı kazanacaktır.

TCK. 513/2. Md. sine söz konusu 2. fıkranın sonradan eklenmesi ise, köy mer'alarına yapılan tecavüzün 5917 sayılı yasa ile önlenmesinin imkânsız olması yüzünden değil bu gibi tecavüzlerin ve müdahalelerin çokluğu yüzünden idari yol ile böyle bir koğuşturmanın ve vaki tecavüz ve

müdahalelerin önlenmesinin güçlüğü karşısında bu tecavüzlerde sadece ihbar ve şikâyetle değil resen koğuşturma imkânını sağlamaktan ibaret bir düşünce ve zorunluk amil olmuştur. Nitekim Y. Y. içtihatları da bu merkezdedir.

Bu yöndende hukuki yapısı ile genel yönünde köy mer'asına vaki tecavüz ve müdahalelerde, köy tüzelkişiliği adına köy muhtarının olduğu kadar, tecavüz olunan mer'adan yararlanmak hakkını kazanmış her kişinin ayrı ayrı 5917 S. K. uyarınca vaki tecavüz ve müdahelenin men'ini ve zilliyetliğinin devrini istemek hakkı vardır.

İşte tüm yönleri ile ekonomik güçler açısından mer'alarımızın güvenlik rejimi.

Hernekadar mukayeseli çalışmalarda bu rejimin değişiklik gösterdiği ve daha yumuşak ceza rejimi uygulayan toplamlarda, mer'aların daha güçlü, daha canlı oldukları, ulusal ekonomilerin refah düzeylerinin tek başına denilecek kadar nedenini teşkil ettikleri görülmekte ve bu sebeplede, ağır ceza'i rejimin amacı teminde tek başına bir faktör olmadığı anlaşılmakta ise'de bu yön, ileri ülkeler için doğru olabilir.. Zira ileri ülkelerde ulus iyice eğitilmiş ve ulus olmanın bilincine varılmıştır. Oralarda tüm ekonomik ve sosyal çalışmalarda toplum yararı ana unsurdur.

Geri kalmış ülkelerde ve Türkiyemizde ise ön plânda yasa bilincine varılmamış, tüm eylem ve davranışlarda yasa müeyyideleri bir korku amili olarak değer kazanmıştır.

Bu nedenle ülkemizde de eğitim çalışmaları özlenen düzeyine erişip, ulus olmanın bilincine varılncaya ve yasaya saygı duyguları gelişip serpilinceye; yasa korkusunun ulusal sevgi demek olduğunun şuuruna varılncaya kadar, mer'alarımızın korunma ve güvenliğinde yumuşak olmayan bir ceza rejimi, diğer tedbirlerin yanında değerini koruyacak, bu rejimin dışında bir korunma ve güvenlik şimdilik söz konusu olmayacaktır.

Bu yönden de TCK. nun mer'aya ilişkin hükümlerinin bu günkü sosyal ve ekonomik akımlar içerisinde yeniden reformize edilmesi gerektiğine inanıyoruz.

Ülkümüz; yeşil Türkiye ülküsüdür.

FRANSA'DA GENÇLİK, POLİS VE JANDARMA MÜNASEBETLERİ

Yazan : Arif AYBAR
(Zeytinburnu C. Savcı Yard.)

Plân

1. Giriş
2. Polis ve Jandarmanın ihtisaslaştırılması
 - A. Münhasıran küçüklerle ilgili işlere bakan polis sınıfı.
 - B. Çocukların himayeleri ile ilgili işlerde Adli Polisin muhtelif servislerinin ihtisaslaştırılması.
 - C. Jandarmanın ihtisaslaştırılması.
3. Polis ve Jandarmanın çocuk suçluluğu mevzuunda forme edilmeleri.
 - A. Polis personelinin formationu.
 - B. Jandarmanın formationu.

1. Giriş

2. nci Cihan Savaşından sonra önümüze çıkan problemlerden en önemlilerinden biri de çocuk suçluluğudur. Gün geçtikçe korkunç bir artış gösteren suçlu çocuklar özel bir mahiyet arzeden tedbirlerin alınmasını zaruri kılmıştır.

Bu artışın sebeplerini araştırmak, önlemek için yapılan çalışmaların müspet sayılabilecek iyi sonuçlar verdiği müşahade olunmaktadır. Çocuk suçluluğunun önemli bir problem olarak ortaya çıkması ilgilileri meselenin köküne inmeğe sevketmiştir.

Çocuk problemleri, üzerinde ehemiyetle durulması, ve tanınması ihtiza eden bir mevzudur. Çocuk psikolojisinin adalete derece derece hizmet eden vazifeliler tarafından tanınması günümüzün en önemli mevzularından biri haline gelmiştir.

İçinde bulunduğumuz modern dünyada tehlike ve fena meyiller muvaceshesinde sokak çocuğu, aile çocuğu, fakir, zengin hepsinin muhtelif derecelerde, dikkate, tekayyüte, ve himayeye şiddetle ihtiyaç vardır. Terbiye ve yetiştirme herbiri yollarına bir mani çıkmadığı takdirde en iyi tekayyüt sistemidir.

Her yaşta çocuk bugün için ailelerinin nezaretinden uzak büyük bir serbesti havası içinde yaşamaktadır. Ana baba umumiyetle ikametgâhlarından uzak mahalde çalışmaktadır. Bu tip gençlik kütlesi ile ilgilenen kuruluş ve müesseselere Fransada kâfi miktarda rastlanmaktadır. Mektep azlığı, iş sahası noksanlığı olan bölgelerde bilhassa bu grupları temsileden genç miktarı artış göstermektedir.

Çocuk suçluluğu problemi ile önemle ilgilenen Fransa, suç irtikap eyleyen küçüklerin icrai muhakemesi ve ıslahları için takip edilen yolu umumi hükümlerden tamamiye ayırmıştır.

Suç işlememiş fakat cemiyet içinde tehlike tevlit edecek durumda bulunan ve moralman çöküntü gösteren, küçüklerin elbirliği ile himayesi gayesini güden bir çok hususi ve resmi müesseseler ve adli mekanizmanın yanında bu mevzuda polis-çocuk münasebetlerinin himaye babında ele alınması bir zaruret halini almıştır. Birçok Avrupa memleketlerinde ve bu arada bu mevzuu tetkik etmiş bulunduğumuz Fransada polis küçük münasebeti esaslı prensiplere bağlanmış bulunmaktadır.

2. Polis ve Jandarmanın İhtisaslaştırılması :

Gençlerin cezalandırılmaları yerine ıslah edilmeleri prensibinin tatbik edildiği Fransada, bu esastan hareket edilmekte, gençlik kütlesi ile ilgilenmekte bulunan polis ve jandarma teşkilâtına ayrı bir veçhe vermek iktiza ettiği ortaya çıkmış ve Fransada çocuklarla ilgilenen ayrı bir polis ve jandarma teşkilâtı kurulmuştur.

Suç işleyen çocukların muhakemesi, ve suç işlememiş, ancak himaye ve doğru yola sevki icap eden çocuklar hakkında takip edilecek yolu gösteren, 2/Şubat/1945 ve 23/Kasım/1958 tarihli Emirnameler muvacehesinde, polis gençlik münasebetleri yeniden tanzim edilmiştir.

A. Münhasıran küçüklerle ilgili işlere bakan polis sınıfı :

(Les Brigades de Mineurs)

Fransada çocuklarla ilgili işlere bakan polis sektörü (Brigades des Mineurs) bidayette adli polisin bünyesi içinde 1952 senesi Mart ayında Toulouse şehrinde kurulmuştur. Bu müessesenin kuruluşunda Toulouse savcısı ve Adli Polis müfettişinin müşterek çalışmaları ve faaliyetleri ön ayak olmuştur.

Toulouse şehri mülki hudutları çevresi içinde yetkili bulunan bu polis sınıfı bir tecrübe devresi geçirdikten sonra 1958 senesinde Fransada diğer vilayetlerde de teşkil edilmiştir.

Bidayette 1 veya 2 polis memuruna bu sahada yetiştirilerek ihtisaslaşması sağlanmış, ve bugünkü hakikaten takdire şayan seviyeye erişilmiştir. Mahdut imkânlarla, ve hiçbir kadro verilmeden mahalli polisin yetiştirilmesi ile işe başlanmış, 1953 senesinde Dahiliye Vekâleti tahsis eylediği yeni kadrolarla bu müessesenin sağlanması babında ilk adımlar atılmıştır.

Şimdi bugün Fransanın muhtelif şehirlerindeki specialise olmuş polis miktarını belirtelim :

Şehir	Nufus	Polis
Lyon	830.000	16
Marsilya	783.000	14
Toulouse	400.000	12
Nice	340.000	9
Rouen	326.000	9
Lille	400.000	21

Pariste Adli polis teşkilatına bağlı olarak çocukların himayesinde büyük rol oynayan çocuk polisi sınıfı mensupları 55 dir.

B. Adli Polisin Servislerinde İhtisaslaşma :

I. Adli polisin (D) grubu servisi.

Suç masasına bağlı böyle ihtisaslaşmış D grubunun görevleri ve takiple görevli olanların mevzuları.

- a) — Çocuğun hukuken himayesi
 - Doğumun hatalı bildirilmesi
 - Çocuk aldırma
 - Çocuk teşhisi
 - Çocuk yaralama
 - Çocuk düşürme
 - Çocuk öldürme
 - Kürtaj
 - Çocuk değiştirme
- b) — Çocuğun ahlaken himayesi
 - Zorla ırza geçme
 - Hayasızca hareketler
 - Homoseksüellik
- c) — Aile yanında himaye
 - Çocuğun korunması
 - Aileyi terk
 - Çocuğun eşlerden birine gösterilmemesi

Yukarda belli başlı görevlerini saydığımız D grubunun, bilhassa çocuğun himayesi babında gerekli tedbirleri olmakla mükellef bulunan savcı ve çocuk hakimleri ile çok sıkı temas ve işbirliği vardır. (Münhasıran çocuklarla ilgili işlere bakmağa yetkili savcıların, çocuk suçluluğu mevzuundaki yetki ve faaliyetlerini bundan evvelki yazımızda bertafsil açıklamıştık).

II. Tatil Harekâtı Servisi :

1959 dan 1962'ye kadar adli polis servisleri idaresi, suçlu çocukların ve suç işlememiş fakat cemiyet içinde tehlike tevlit edecek durumda bulunan küçüklerin himayesi mevzuunda muhtelif servislerin işbirliğini temin etmekle vazifelendirilmişti. Bu memleket çapında bir progama müstenid harekâtı. Bu harekâtın önemle yapıldığı bölge Marsilya ve Lion bölgesi idi. Harekâtın gaye, bilhassa yaz ve tatil aylarında gençlik kütlesinin kesif bulunduğu bölgelerde Adli polisin, küçüklerin suç işlemesini önlemek ve onları himaye gayesile, muhtelif servislerin işbirliği ile çalışması idi. 1959 da başlıyan hareket bu tarihe kadar yaz aylarında muntazaman, programlı olarak tatbik olunarak başarılı neticeye ulaşmıştır.

C. Jandarmanın ihtisaslaştırılması :

Gayri reşit ve cemiyete intibak edememiş küçüklerin himayesi ile suç işleyen 18 yaşından ufak çocukların durumlarının takibi için, polis teşkilatı bulunmayan ve jandarmanın bölgesi içinde kalan Fransız topraklarında münhasıran küçüklerle ilgilenen bir jandarma teşkilâtı kurulmuş olup, polisin haiz olduğu yetkiler aynen bu teşkilâtın bünyesinde içtima olmuştur. Jandarma bu görevini ifa ederken, mıntikasındaki çocuk-hâkimi ve savcıları ile işbirliği yapmaktadır. Savcı ve Hâkim, küçüklerin şahsiyetlerinin tetkiki, ailevi durumları, içtimai mevkii hakkında gerekli bilgileri, bu sahada yetiştirilmiş jandarma teşkilâtından almaktadır.

3. Polis ve Jandarma Personelinin Forme edilmesi :

Yukarda tanıttığımız ihtisaslaşmış polis ve jandarma sınıfının, günün ihtiyaçlarına uygun olarak en iyi bir şekilde yetiştirilmeleri Fransız İç İşleri ve Adalet Bakanlıklarının üzerine eğildikleri en mühim mevzudur. Dünyaca maruf Vaucresson Araştırma ve Yetiştirme Merkezi Adalet Bakanlığı nezareti altında Eğitim Müdürlüğüne bağlı olarak bu görevi yerine getirmektedir. Adalet Bakanlığı Vaucresson Araştırma Merkezini Emniyet Genel Müdürlüğüne tahsis etmekle çocuk suçluluğu mevzuunda personelin yetiştirilmesine de en büyük faydayı sağlamıştır.

Formation, araştırma, döküman servislerini, bünyesinde toplayan Vaucresson merkezi, Hâkim ve Savcının en büyük yardımcısı olan müte-hassis polis ve jandarma mensuplarını en yeni metodlarla, çocuk suçlulu-ğu mevzuunda gerekli bilgilerle teçhiz ederek, tekamül eylemlerini sağla-maktadır.

A) Polis Personelinin Formationu :

2/Şubat/1945 ve 23/Kasım/1958 tarihli Emirnamelerin ışı-ğı altında polise çocuk suçluluğu, çocuk psikolojisini hakkında geniş bilgi verilmek suretiyle forme edilmeleri öngörülmüş ve Vaucresson Araştırma Merke-zinde çocuklarla ilgilenen polis sınıfı, muntazam bir eğitime tâbi tutul-muştur.

Vaucresson Araştırma Merkezinde senenin muhtelif tarihlerinde iki-şer haftalık staj programları tanzim edilerek, Fransanın bütün bölgele-rinde çocuklarla ilgili çalışmalarda vazifelendirilen polis şefleri ve polis-ler davet edilerek gerekli bilgilerle teçhiz edilerek forme edilmektedirlr.

Tanzim edilen staj devresinde :

- a — Çocuğun hukuken himayesi
- b — Çocuk klüpleri-gençlik evleri
- c — Polisin çocuğa karşı tutumu
- d — Genç suçluların şahsiyetlerinin tetkiki
- e — Çocuk suçluluğu mevzuunda polis-savcı-hâkim münase-betleri ve işbirliği
- f — Hukuk müesseseleri

gibi mevzularda, yetkili hukuk otoriteleri, savcılar, hâkimler, profesörler, doktorlar, psikologlar, psikiyatrlar tarafından konferanslar verilmektedir.

Aynı metod üzerinde çalışmalar ayrıca Mont-D'Or-Saint-Cyr yük-sek polis okulundada görölmektedir.

B) Jandarmanın Formationu :

Küçüklerle ilgili işlere bakmakla görevli polis sınıfının kurulmasın-da önayak olan Toulouse Savcısı, Jandarmanın da bu sahada ihtisaslaş-ması fikrini ileri sürmüş ve sağlamıştır.

1956 yılında temeli atılan bu müessese zamanla gelişerek, yukarda izah ettiğimiz gibi polis sınıfının tâbi olduğu eğitime tabi tutularak, bu-günkü başarıya ulaşmış ve çocuk mahkemelerinin en yakın ve güvenilir tahkik organı olmuştur.

YOKSULLUK NAFKASI VE TAZMİNAT

Yazan : Nihat İNAL

(Hâkim Sarız)

Plân

YOKSULLUK NAFKASI.

- 1 — Genel olarak.
- 2 — Yoksulluk nafakası talep eden karı yahut kocanın kabahatsiz olması.
- 3 — Boşanma neticesi karı veya kocanın büyük bir yoksulluğa düşmesi.
- 4 — Yoksulluk nafakasının müddeti.
- 5 — Yoksulluk nafakasının kat'ı.

TAZMİNAT — YOKSULLUK NAFKASI.

- 1 — Maddî ve manevî tazminatla yoksulluk nafakasını birlikte talep.
 - a — Tazminat istenebilmesi için boşanmaya karar verilmelidir.
 - b — Tazminat isteyen eş kusursuz olmalıdır.
 - c — Tazminat talep edebilmek için dâvalı kusurlu olmalıdır.
 - d — Boşanma yüzünden eşin mevcut veya muntazar bir menfaatinin ihlal edilmiş olması.
 - e — Tazminatın tutarı ve şekli.
- 2 — Manevî tazminat.
- 3 — Netice olarak diyebilirizki.
- 4 — Alacağın irat şeklinde ödenmesi.
- 5 — Tazminat veya yoksulluk nafakasının miras yolu ile geçmesi.
 - a — Nafaka veya tazminat yükümlüsünün ölümü.
 - b — Lehine yoksulluk nafakası veya tazminat hükümleninin ölümü.
- 6 — Görevli ve Yetkili Mahkeme.

Bibliyografya :

Türk medeni kanunu	: Senai Olgaç.
Türk borçlar kanunu	: Senai Olgaç.
Türk medeni kanun şerhi	: A. Egger.
Ahkâmı şahsiye	: Muhsin Tuğsavul — Samih Akgöl.
Türk Aile hukuku	: Prof. Dr. S. Sulhi Tekinay.
Türk Aile hukuku	: H. V. Velidedeoğlu.
Asliye Hukuk dâvaları	: Hâkim. Hasan Özkan.
Türk kanunu medenisi şarhi	: Ord. Prof. Mustafa reşit Belgesay.
İçtihadî birleştirme hukuk kısmı.	: Adliye Bakanlığı.

Türk içtihatlar külliyyatı	: Prof. Dr. Ferit Hakkı saymen, Dr. Sahir Erman, K. Elbir.
Baro dergisi	: İstanbul barosu.
Baro dergisi	: Ankara barosu.
İ. Kazai İctihatlar dergisi	: Av. Sadi kazancı.
Yeni Türk Hukuk lugati.	: T. Azmi uslu.
Türkçe sözlük	: Türk dil kurumu yayını.
Osmanlıca — Türkçe sözlük	: Mustafa Nihat Özon.

YOKSULLUK NAFKASI

1 — Genel Olarak

Kaide olarak, boşanma kararı ve koca arasındaki nafaka yükümlülüğüne son verir. Boşanma neticesi ayrılan karı, kocanın hiç bir geliri yoksa, büyük bir yoksulluğa düşebilir. Kanun koyucu bu ciheti düşünerek, boşanma neticesi büyük bir yoksulluğa düşen karı ve kocayı himaye etmiştir. Ancak yoksulluk nafakasına mahkemece hükmedilmek için bazı şartların mevcut olması gereklidir.

Medeni kanunumuzun 144 üncü maddesine göre, «Kabahatsiz olan karı yahut koca boşanma neticesi büyük yoksulluğa düşerse, diğeri boşanmaya sebebiyet vermemiş olsa dahi kudreti ile mütenasip surette bir sene müddetle nafaka ita'sına mahkûm edilebilir.» (I)

Mezkûr maddenin incelenmesinden varılan sonuca göre, boşanmadan sonra eşlerden birinin nafaka ödemekle yükümlü olması, bazı şartlara bağlanmış ve nafaka yükümlülüğünde zaman itibariyle de sınırlandırılmıştır. Bu şartlardan birincisi, nafaka talep eden karı veya kocanın kabahatsiz bulunması, ikincisinde karı veya kocadan birinin boşanma neticesi büyük bir yoksulluğa düşmesidir.

2 — Yoksulluk Nafakası Talep Eden Karı Yahut Kocanın Kabahatsiz olması

Medeni kanunumuzun 144 üncü maddesi nafaka talep eden karı ve kocadan birinin kabahatsiz olmasının şart olduğunu belirtmektedir. Bu duruma nazaran kabahatli olan karı veya kocanın nafaka talebine hakkı olmayacağı sarahaten anlaşılmaktadır. Kabahatli olan karı veya kocanın mahkemeye ikame edeceği davanın netice vermeyeceği şüphesizdir. Örneğin kendisinde mevcut akıl hastalığının boşanmağı intaç etmesi halinde hasta eş, diğer şartlar mevcutsa boşanmada kusursuz olduğundan yoksul-

luk nafakası talep edebilir. Zina yapan eş haklı bir sebep olmaksızın evini terkeden, ihtara rağmen evine dönmeyen eş boşanmadan sonra büyük bir yoksulluğa düşse dahi yoksulluk nafakasını talebe hakkı yoktur.

Yargıtayın bu mevzudaki içtihadına nazaran, «... Kanunu Medenin 144 üncü madesinde karının nafaka alabilmesi için kabahatli olmaması meşrut olup hadisede müddeiye bulunan kadının kabahatli olduğu, boşanma ilâmı ile mütehakkik iken mezkur madde nazara alınmaksızın, dâvacı lehine nafaka takdir edilmesi yolsuzdur.» (2) Yargıtay yine başka bir kararında «... Yoksulluk nafakası isteyebilmek için kabahatsiz olmak şarttır. ...» (3)

İtalyan medeni kanunu kabahatli olan eşe dahi nafaka talep etmek hakkını vermektedir. (4)

3 — Boşanma Neticesi Karı veya Kocanın Büyük Bir Yoksulluğa Düşmesi.

Boşanma neticesi karı yahut koca büyük bir yoksulluğa düşebilir. Yoksulluğa düşen eş, diğer yoksulluğa düşmeyen eşden yoksulluk nafakasını talebe hak kazanmaktadır. Tatbikatta çok istisnai haller bir yana bırakılırsa bu madde daha ziyade kadınlar hakkında tatbik olunmaktadır. Medeni Kanunumuzun 144 üncü maddesinde yoksulluk «... Büyük bir yoksulluğa düşerse» şeklinde ifade olunmuştur. Bu duruma göre yoksulluk nafakası talep edenin büyük bir yoksulluğa düşmesi şarttır. Yoksa boşanmadan sonraki hayatının evlilik birliğindeki kadar iyi ve renkli olmadığından bahisle, eşler nafaka talep edemeyeceklerdir. Örneğin, kadının hiç bir sanaatı geliri yoktur, yaşlanmıştır, bakacak kimsesi yoktur. Boşandıktan sonra geçimi için kafi derecede mameleki olduğu halde yiyip içen eşe nafaka verilemez. Yine kendi kusuru ile boşandıktan sonra sefil düşen eş zengin eşten nafaka talep edemez.

Yargıtayın bu mevzudaki bir kararına göre «... Boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek olan karı ve kocanın diğerine münasip bir nafaka vermesi kanun icaplarından isede, bu cihet büyük bir yoksulluğa düşmekle meşrut ve mukayyet olup, müddeinin lehine manevi tazminat hükmedilmesine göre takdiri nafaka esnasında bu cihetin düşünülmesi ve büyük yoksulluğa düşemeyeceğini iddia eden tarafın da şahitleri dinlemek ve icabı halinde yemin dahi verilmek lazım gelir...» (5) Yargıtay yine bir kara-

2 — Y. 2. H. D. 24/10/1932. 2219 - 2064.

3 — Y. 2. H. D. 17/10/1948. 497 - 5003

4 — Y. 2. H. D. 11/10/1941. 2737 - 380.

5 — Y. 2. H. D. 28/4/1942. 1127 - 1769

rında «... Yoksulluk nafakası boşanma hükmünden sonra istenebilir. ...» (6) demek suretiyle nafakanın talep zamanı ile büyük yoksulluğa düşerse noktasına işaret etmiştir.

Boşanma talep eden karı veya koca nafaka talep etmemişse sadece boşanmaya karar verilir. Hâkim resen talep vaki olmadan yoksulluk nafakasına karar veremez. Boşanma neticesi büyük bir yoksulluğa düşen karı, koca nafaka isteyebileceği gibi boşanma dâvasının neticelenmesinden sonrada şartlar tahakkuk ettiği takdirde eşler yine kanunen yoksulluk nafakası talebinde bulunabilirler.

Medeni kanunumuzun 144 üncü maddesi tatbik edilirken nafaka vermekle yükümlü kılınacak şahsın vereceği nafaka miktarı da zenginliği ile orantılı olmalıdır.

4 — Yoksulluk Nafakasının Müddeti

Acaba yoksulluk nafakası bir müddete tabimidir.? Nafakaya hak kazanan karı veya koca ilelebet yoksulluk nafakası alabilecekmidir?

İsviçre medeni kanununda yoksulluk nafakası zamanla sınırlandırılmamış, zamanı tayin hususu hâkimin takdirine bırakılmıştır.

Zamanı tayin hususu yargıcın takdirine bırakılmıştır. Türk kanun koyucusu boşanan eşler arasındaki mali ilişkilerin daha fazla uzamasını sakıncalı görmüştür. Aile birliği cemiyetin çekirdeği kabul edildiğine, toplumun sağlamlığında aile birliğine dayandığına nazaran, kanaatımızca çeviri sırasında kanun koyucu tarafından yapılan bu değişiklik yerinde değildir. (7)

Medeni kanunumuzun 144 üncü maddesinin son satırına göre «... Bir sene müddetle nafaka itâsına mahkûm edilebilir.» demektedir. Bu duruma göre, eşlerden herhangi biri bir yılın dışında nafaka vermekle yükümlü kılınamayacaktır. Bu görüş etrafında olan yargıtay kararına göre «Yoksulluk nafakası boşanma hükmünden sonra istenebilir. Nafaka boşanma hükmünden itibaren bir sene içinde verilebilir...» (8)

Acaba taraflar bu hususta yaptıkları mukavelelerde bu müddete riayete mecburmudurlar? Örneğin Medeni kanunumuzun 150 nci maddesinin 5 inci bendi gereğindeki imkâna göre «... 5 — Boşanma veya ayrılığın

6 — Y. 2. H. D. 2/9/1943. 648 - 557

Age. Prof. Dr. Selâhattin Sulhi Tekinay. Türk Aile Hukuku. 225.
Bk. Schvarz. s. 175. Velidedeoğlu. 229. Saymen/Elbir. 282.

7 — Y. 2. H. D. 9/2/1943. 648 - 557.

8 — Y. 2. H. D. 25/1/1951..

feri hükümlerine dair iki taraf arasında aktedilen mukavelât, hâkimin tasdikine iktiran etmedikçe muteber olmaz.» (9).

Boşanmış karı ve koca, medeni kanunumuzun 144 üncü maddesinin emrettiği bir yıllık müddetin dışında bir sözleşme yapsalar, hâkim kamu menfaati olduğundan sözleşmeyi tasdik edemeyecek midir? Kanaatımızca bu suale müsbet cevap vermek gerekecektir. Çünkü medeni kanunumuzun 144 üncü maddesinin sarahatına nazaran kanunun ön gördüğü süre, kamu intizamı ile ilgilidir, emredici karakteri haizdir, hâkimin böyle bir sözleşmeyi imza edememesi gerektir.

5 — Yoksulluk Nafakasının Kat'ı

Medeni kanunumuzun 145 inci maddesine göre «Bir mukavele veya hüküm ile kendisine maddi ve manevi tazminat veya nafaka olarak bir irat tahsis edilmiş olan karı ve koca yeniden evlenirse bu irat kat olunur. Yoksulluğu sebebiyle kendisine nafaka tayin edilmiş olan karı veya kocanın yoksuluğu zail olmuş veya hiss olunur derecede azalmış ise, borçlunun talebi üzerine nafaka kat veya tenzil olunur. Borçlunun mali kudreti, nafaka miktarına göre azaldığı surette dahi aynı hüküm caridir.

Maddede açıkça kanun koyucunun tesbit ettiği gibi boşandıktan kısa bir müddet sonra, lehine yoksulluk nafakası hükmolunan eş evlenirse, aleyhine nafaka hükmolunanın mahkemeye açacağı dâva üzerine nafaka tamamen kat olunabilir.

Yargıtayın bu konudaki bir kararına göre «... Her ne kadar boşanma hükmü ile aylık mukaddet 55 TL tedbir nafakasının yoksulluk nafakası olarak hüküm kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl müddetle devamına ve tahsiline karar verilmiş isede, ahiren dâvalının 10/aramık/1949 tarihinde M. Namında birisi ile evlendiği belediye dairesinin cevabından anlaşılmış ve bu suretle infak ve iâşe karısına ait olan dâvalının yoksulluğu zail

9 — Madde. 150 - Boşanma ve ayrılık dâvalarında, hâkim aşağıdaki kaidelere riayetle mükelleftir.

1 - Hâkim ayrılık ve boşanma için sebep gösterilen hadiseleri mevcudiyetine vicdanen kani olmadıkça sabit addedemez.

2 - Bu hadiseler hakkında gerek re'sen, gerek iki tarafın talebi ile yemin teklif olunamayacağı gibi yemin makamına kaim beyanatta bulunulması dahi istenemez.

3 - İki tarafın bu babda sebkedecek her türlü ikrarları dahi hâkimi takyid etmez.

4 - Hâkim beyinatı serbetçe takdir eder.

5 - Boşanma veya ayrılığın ferî hükümlerine dair iki taraf arasında aktedilen mukavelât, hâkimin takdirine iktiran etmedikçe muteber olmaz.

b - M.K. 144, 149, 307, 406/4, 445, 5, 10, 522, BK. 507 Mü.

İ. M. K. 153. a - M.K. 24, 143, 144.

bulunmuş olmasına göre medeni kanunun 145 inci maddesinin son fıkrası hükümleri göz önünde tutularak evlenme tarihinden itibaren mukadder yoksulluk nafakasının kat'ına karar verilmek icap ederken, yazılı düşünce ile dâvanın reddi cihetine gidilmesi muhaliftir...»

- 1 — Maddi ve manevi tazminatla yoksulluk nafakasını birlikte talep.
 - a — Tazminat istenebilmesi için boşanmaya karar verilmelidir.
 - b — Tazminat isteyen eş kusursuz olmalıdır.
 - c — Tazminat talep edebilmek için dâvalı kusurlu olmalıdır.
 - d — Boşanma yüzünden eşin mevcut veya muntazar bir menfaatının ihlal edilmiş olması.
 - e — Tazminatın tutarı ve şekli.
- 2 — Manevi tazminat.
- 3 — Netice olarak diyebilirizki.
- 4 — Alacağın irad şeklinde ödenmesi.
- 5 — Tazminat veya yoksulluk nafakasının miras yolu ile geçmesi.
 - a — Nafaka veya tazminat yükümlüsünün ölümü.
 - b — Lehine yoksulluk nafakası veya tazminat hükmolunanın ölümü.

TAZMİNAT — YOKSULLUK NAFAKASI

1 — Maddi ve Manevi Tazminatla Yoksulluk Nafakasını Birlikte Talep

Medeni kanunumuzun 143/1 inci maddesi boşanma yüzünden zarar gören eşe bazı şartlar altında tazminat isteyebilmek hakkını tanıyor. Mezkur maddeye göre «Mevcut veya muntazar bir menfaati boşanma yüzünden haleldar olan kabahatsız karı veya kocanın, kabahatli olan taraftan maddi bir tazminat talebine hakkı vardır. (1)

a — Tazminat istenebilmesi için boşanmaya karar verilmelidir :

Medeni kanunumuza göre tazminat talep edebilmek için ilk şart boşanmaya karar verilmiş olmasıdır. Tazminat isteğinin mutlak surette boşanma dâvasında ileri sürülmüş olması şart değildir. Boşanma kararının kesinleşmesini müteakipte tazminat dâva edilebilir.

Ayrılığa mahkemece karar verildiği takdirde hukuken aile birliği devam ettiğinden, maddi tazminatta medeni kanunumuzun 168 inci maddede yazılı «İaşe için muayyen muavenet» ten ibaret olmadığından (2) eş

- 1 — ...M. K. 143-... «Budun başka boşanmaya sebebiyet vermiş olan hadiseler, kabahatsız karı veya kocanın şahsi menfaatlerini ağır bir surette haleldar etmiş ise, hâkim manevi tazminat namı ile muayyen bir meblağ dahi hükmedebilir.» İ. M. K. a - 41 B.K. mü. b - M. K. 24, 120/2, 145, B. K. 47, 49.
- 2 — M. K. madde - 168. «Kanunî veya kazaî mal ayrılığının tenfizi için, her zaman cebri icra olunabilir. Hâkim kararı ile karı, kocadan birine iaşe için muayyen muavenet miktarının tahsili hakkında dahi bu hüküm tatbik olunur. İ. M. K. 176. a - M. K. 174 - 179. b - M. K. 137, 144, 152, 162, 165, 180/son, 190,

lerin birbirleri aleyhine icra takibi yapmaları mümkün olamayacağından eşler arasındaki evlilikten doğan yükümlülüklerde sona ermiş olduğundan ayrılık sebebiyle eşler arasındaki medeni kanunumuzun 143 üncü maddesinde sözü edilen bir zarar husule gelmemiş olur.

Bu konudaki bir yargıtay içtihadına göre «... Boşanma hükmünden sonra da ayrıca tazminat dâva edilebilir.» Yargıtay yine bu konuda ki bir kararında «... Medeni kanunun 143 üncü maddesi icabı açılan tazminat dâvalarının boşanma dâvası ile birlikte ikame edilmedikçe mesmî olamayacağı hakkında kanunda bir nehy ve sarahat yoktur.» (3)

b — Tazminat isteyen eş kusursuz olmalıdır.

Boşanma dâvasında eşlerden birinin mutlak olarak kusursuz olması na çok az rastlanır. Fedaral mahkemenin bir içtihadına nazaran bu konuda kullanılacak ölçü şudur; Tazminat isteyen eşin herhangi bir kusuru ile evlilik birliğinin bozulması arasında irtibat var mıdır? Eğer hâkim bir illiyet bağı tesbit ederse tazminat isteyen eşin kusursuz olduğunu kabul etmeyecektir. Tazminat isteyen eşin kusurları bulunmakla beraber bunlar aile birliğinin bozulmasına sebep olan diğer olaylara oranla, ikinci de recede kalıyor veya bir takım kışkırtmaların tahriklerin, basit birer reaksiyonu olmaktan ileri gitmiyorsa onu yine kusursuz saymak gerekir. Fakat bu son durumda hâkim borçlar kanunun 44 üncü maddesini uygulayarak tazminat miktarında indirme yapabilir. (4) Tazminat isteyen eşin ağır bir kusuru varsa tazminat talebi red edilmelidir. Yargıtayın bu konudaki bir kararına göre, «... Tazminat istenebilmek için kabahatsiz olmak meşrut olup dâva ve hükmün şiddetli geçimsizliğe müstenit bulunduğu cihetle zaman aşımı mevzubahis olamayacağından bu hususa müteallik hükmün onanmasına, ancak maddi tazminat taleplerinde, boşanma ile ne gibi mevcut ve muntazar menfaatlerin haleldar olduğunun isbatı şarttır. Kimin, kimden evvel öleceği ve kime varis olacağı, tayin edilebilecek hadiselerden olmadığı halde yazılı mütalâa ve sebeplerle ve takdir hâkime ait olduğundan bahisle beş bin lira maddi tazminata hükmolunmasında isabet görülmediği gibi, istemediğini beyan ettiği eşya dâvasından

3 — Y. 2H. D. 3/4/1939. 1586 - 3538.

4 — B. K. madde - 44. «Mutazarır olan taraf zarara razı olduğu yahut kendi işinin fiili zararın ihdasına veya zararın tezayüdüne yardım ettiği veya zararı yapan şahsın hal ve mevkiini ağırlaştırdığı takdirde hâkim zarar ve ziyan miktarını tenkis yahut zarar ve ziyan hükmünden sarfınazar edebilir.

Eğer zarar kasden veya ağır bir ihmal veya tedbirsizlikle yapılmamış olduğu ve tazmininde borçluyu müzayakaya maruz bıraktığı takdirde hâkim hakkaniyete tevfikân zarar ve ziyanı tenkis edebilir.»

Varis : Mirasçı, miras yiyen.

vazgeçip geçmediği dâvacıdan sorularak ona göre karar verilmek icap eder...» (5)

c — Tazminat talep için dâvalı kusurlu olmalıdır.

Dâvalı bir kusur ile boşanmaya sebebiyet vermiş değilse, akıl hastalığında ve kusura dayanmayan şiddetli geçimsizlikte olduğu gibi burada kusurun ağırlığı değil boşanmaya sebebiyet verip, vermeme önemlidir. Bu konudaki bir yargıtay kararına göre, «... Dâvalının, dâvacı ile vaki nikahlarının mumaileyhin daha evvel başkası ile evli bulunması dolayısıyla butlanına hüküm verilmiş ve şu suretle mezburenin dul kalmasına mumaileyhin haksız fiili ile sebebiyet verdiği tahakkuk eylesine ve hadise mukaveleye raptı gereken mesailden olmadığı cihetle şahitle isbat edilmesinin mümkün bulunmamasına göre bu hususa müteallik itiraz varit değildir. Dâvacının drahoma olarak dâvalıya üç bin lira verdiği, mahkemeye kanaat getiren şahadetle tahakkuk eylesine örf ve adete göre drahomanın ayrılık hakkında iadesi lazım gelir..» (6)

d — Boşanma yüzünden eşin mevcut veya muntazar bir menfaatinin ihlal edilmiş olması.

Aile birliğinin dağılması veya buna esas teşkil eden olay yüzünden, kusursuz eşin fiilen uğradığı zarar mevcut bir menfaatin ihlalini ifade eder. Örneğin boşanan kadının kocasının bulunduğu şehirden ayrılarak, kendi köyüne giderek orada yerleşmek mecburiyetinde kalmış ise eşya bulmak ve nakliye için yapılan masraflar, mevcut bir menfaatin ihlalidir. Boşanma dâvası yüzünden yapılan masraflar boşanmaya esas teşkil eden olayların doğurduğu zararlarda tazmine esas olur. Örneğin kocasını zina halinde yakalayan bir kadının, sinir krizleri geçirmesi halinde aylarca hastahanede kalarak sarf ettiği tedavi masrafları tazmini gereken zararlardandır. Muntazar menfaatten ifade edilmek istenilen ise, kusursuz eşin şayet evlilik devam etse idi ileride sağlayacak olduğu bazı maddi imkanlardan aile birliğinin dağılması üzerine yoksun kalması demektir. Bu bakımdan özellikle kadının boşanma olmasaydı faydalanmakta devam edeceği nafaka menfaati başta gelir. «M.K. 152/II» (7). Boşanma yüzünden bu menfeati kaybolan kadına, diğer şartlarda gerçekleşmişse münasip bir tazminat vermek gerekir. Kadın evlilik süresince kocasından fiilen nafaka yardımı görmüş olmasa bile kanunen alabileceği nafaka, maddi tazmina-

5 — Y. 2H. D. 1/4/1949 1738 - 154.

6 — Y. 2H. D. 18/4/1941 310 - 153.

7 — M. K. Madde 152 - «... Evin intifabı karı ve çocukların münasip veçhile iagesi ona aittir.

Bk. İ. M. K. 160. a - MK 154, 160/son, 263, 318. b - MK. 21, 132, 148/2, 151/2, 161 - 169, 175/1, 190, 216/son, 261, 264/2, 281.

tın hesabında esas olur. Eğer kadın, kocasına ait bir ticari işletmede çalışarak herhangi bir gelir sağlıyordiyse evlilik birliğinin dağılması üzerine gelecek için bu imkanının kaybolmasında tazminata esas teşkil eder. Tazminata hakkı olan eşin zararı hesaplanır. Boşanma neticesi elde edilecek menfeatlarda gözönünde tutulmalıdır. Örneğin kadının boşandıktan sonra mesleği ile ilgili bir işte çalışma imkanına yeniden sahip olabileceğidir. Kadının başkası ile evlenme şansında hâkim tarafından takdire-dilerek zararın azalma ihtimali gözönünde tutulmalıdır. Eşlerin sağlık durumları, aralarındaki yaş farkı, ortalama yaş hadlerine ait cetveller göz önünde tutularak kusursuz eşin ileride mirasçı olması, dul aylığı veya Sigorta tazminatı alması kuvvetli bir ihtimal dahilinde ise bu ümitlerin kaybı dolayısıyla uğranılan zararında tazminat hesaplanırken göz önünde tutulması lazımdır. Yargıtayın bu konudaki bir içtihatına göre «... evlenme sırasında yapılan masraflar boşanma vukuunda maddi tazminat olarak istenemez...» (8).

e — Tazminatın tutarı ve şekli.

Maddi tazminat olarak boşanma yüzünden bütün zararların ödetilmesi zaruri değildir. Bu hususta her iki tarafın iktisadi ve sosyal tarafı, evli olarak tarafların bir arada yaşadıkları süre... v.s. gibi unsurlarda göz önünde tutulmalı ve tazminat miktarı buna göre ayarlanmalıdır. Medeni Kanunumuzun 143 üncü maddesi tam tazminattan değil münasip tazminattan söz açmasının sebebide budur tazminat nakdi veya aynı olabilir. Halin özelliklerine göre Hâkim hareket eder.

2 — Manevi Tazminat.

Maddi tazminattan başka boşanmaya sebebiyet veren olaylar kusursuz olan eşin şahsiyet değerlerini ağır surette ihlal ettiği takdirde o eş manevi tazminat isteyebilir. «M. K. 143/2» buradada borçlar kanununun 49 uncu maddesine göre istenebilecek olan manevi tazminattan farklı olarak şahsiyet değerlerinin ihlalinde ağırlık şartı ile yetinilmiş, ayrıca kusurunda ağır olmasına lüzum görülmemiştir. (9)

Şahsiyet değerlerinde ağır bir ihlalin vuku bulup bulmadığı bir taraftan kusurlu eşin işlediği fiilin mahiyetine, diğer taraftanda kusursuz eşin

8 — Y. 2H. D. 2/10/1951. 6042 - 6233.

9 — B. K. Madde 49 - «Şahsi menfaatleri haleldar olan kimse hata vukuunda zarar ve ziyan ve hatanın hususi ağırlığı icap ettiği surette manevi zarar namı ile maddi bir meblâğ itasını dâva edebilir.

Hâkim, bu tazminatın itası yerine diğer bir tazmin sureti ikame yahut ilâve edebilir» İ. M. K. 49. a - MK 24, 25, 46, 85, 126/2, 145, 305. B.K. 47, 60. T. K. 54, 58, 59/2, 60/son. C. K. 38, 39, 424, 467. H. U. M. K. 573 İ. İ. K. 82. 5846 S.K. m 66, 67, 69, 70. 5680 S.K. m 17, 19, 33. 6732 S. K. m1 b-T.K. 54/2, 61. 5680 S. K. m.18, 19, 28 - 29,

bundan duyduğu ruhi elem ve üzüntülerin derinliğine göre tayin edilir. Zira olayları bu bakımdan bilmek çok önemlidir. Fakat zina sebebine dayanan her boşanmada kusursuz eş lehine manevi tazminat takdiri zaruri değildir. Eşinin zina etmesinden hiç duygulanmayan, bu duruma aldırış etmeyen ve üzülmeyen kimse eş aleyhine boşanma dâvası açsa dahi manevi tazminat talep edemez. Bu konu ile ilgili bir Yargıtay içtihatına göre «... dâvacının, dâvalının kızlığı hakkında şüpheye düşmüş isede, gizlice babası evine göndermesi icap ederken mezburenin haysiyet ve namusuna karşılıklı açıkça tecavüzle orada toplanan kimseler muvacehesinde mezbureye fena muamelede bulunduğu anlaşıldığına nazaran bu hali, haksız ve manevi zararı muciptir...» (10) yine Yargıtay bir kararında «...dâvalının iki yıldan beri evli karısı ile bir arada oturdukları halde cinsi münasebet icrasına muktedir olmayıp dâvacının halen bakire olduğu ve bu durum taraflar arasında geçimsizliğe sebebiyet teşkil ederse de, dâvalının bu hali fizyolojik bir hastalıktan mütevellit olduğu hekim raporu ile anlaşılmış bulunmasına göre divacının tazminat istemeye hakkı yoktur. (11).

Medeni Kanunumuzun 143/2 nci maddesi hükmünün borçlar kanununun 49 uncu maddesinde yazılı genel hükümden farklıdır. Boşanmada manevi tazminatın belli bir para miktarında ön görüldüğü halde borçlar kanunun 49/2 nci maddesinde paradan başka tazmin şeklinide ön görmeyi hakime tanımıştır. Maddi tazminatta olduğu gibi manevi tazminattada boşanmaya karar verilmiş olması gereklidir.

3 — Netince Olarak Diyebilirizki.

Boşanma halinde kusursuz olan eşin hem maddi tazminat hemde yoksulluk nafakası isteyebilmesi için gerekli şartlar bir arada toplanmış ise bu eşin yukarda tafsilatlı şekilde anlatıldığı gibi dâvaya hakkı olan eşin maddi tazminat istemeyi tercih etmesi gerekir. Zira görüldüğü gibi maddi tazminat, yoksulluk nafakasına oranla çok daha geniştir. Maddi tazminat şartları gerçekleştiği takdirde, zamanla sınırlı olmadan geleceğe ait bütün nafaka menfaatleri istenebilir. Hem bu menfaatlerin karşılanmasında zarurete düşme şartıda aranmaz. Öyleyse maddi tazminat istemek imkanı varken yoksulluk nafakası istemek yersizdir. Her ikisi birlikte talep edilirse hâkim talep sahibinin lehine olanına karar verir. Örneğin, dâvalının kusuru tesbit edilemediği takdirde hâkimin artık maddi tazminata mükmetmesi söz konusu olamayacağından dâvacının yoksulluk nafakası hakkındaki talebi kabul olunacaktır.

10 — Y. 2H. D. 3. 1947 1965 - 3795.

11 — Y. 5. H. D. 16/6/1940, 2136 - 1657.

4 — Alacağın İrat Şeklinde Ödenmesi.

Boşanma neticesinde eşlerden biri lehine karar verilen maddi ve manevi tazminatın yada yoksulluk nafakasının borçluya iki tarzda ödetilmesi mümkündür.

1 — Nakdi olarak.

2 — İrat olarak

Hâkim her hadisede tarafların iktisadi ve mali durumlarına, irat şeklinde ödenmenin mutazam bir şekilde sağlanıp, sağlanamayacağına göre en uygun gelen şekillerden birini tercih eder.

Hâkim eğer ödemelerin irat şeklinde olmasını tercih etmiş ise şu hususlara dikkat etmek gerektir.

a — İratların zamanında ödenmemesi tehlikesine karşı borçlar kanununun 43 üncü maddesi gereğince borçludan gereken tazminatın alınmasına karar verilmelidir. Teminat, gayrimenkul ipoteği, tüccar kefaleti, banka teminatı. vs (12)

b — Medeni kanunumuzun 145/1 madde ve fıkrasına göre irat şeklindeki ödemeler yoksulluk nafakası, maddi ve manevi tazminat için uygulanır. Alacaklının yeniden evlenmesi halinde irat kesilir. Medeni kanunumuzun bu çözüm şekli yanlıştır. Evlenme ile iradının kesileceğini bilen eş bu durumda serbest birleşmeyi tercih edeceği gibi yeniden evlenmenin manevi ve maddi bütün zararları da telafi edeceği kabul olunamaz. Yoksulluk nafakasında evlenen kadının iradının kesilmesinde kaideten mahsur yoktur, bu nafaka her zaman boşanan kadına verilir. Kadının yeniden evlenmesi bakım yükünü yeni kocaya geçireceğinden, zaruri hayat ihtiyaçlarını karşılayan yoksulluk nafakasının devamına ihtiyaç kalmaz. Medeni kanunumuzun 95 inci maddesindeki bekleme süresiyle yoksulluk nafakasının süresi aşağı yukarı bir birine yakın olduğundan lehine yoksulluk nafakası hükmolunan eş serbest birleşmeyi de seçemez. (13)

c — Medeni Kanun 142/2 - 3 göre yoksulluk nafakası şu iki halde azaltılıp kısaltılabilir.

12 — B. K. Madde 43 - «Hâkim hal ve mevkiin icabına ve hatanın ağırlığına göre tazminatın suretini ve şumulünün derecesini tayin eyler.

Zarar ve ziyan irat şeklinde tayin olunduğu takdirde borçludan icap eden teminat alınır.» İ. M. K. 43. a - M. K. 4, 680/son b - B. K. 507.

Telâfi : Eden çıkmış birşeyin veya o değerde olanın yerine getirilmesi.

13 — M. K. Madde 95 - «Kocasının veya boşanma sebebiyle dul kalan yahut evliliğin budlanına hükmedilen kadın, vefattan, boşanmadan veya budlan hükmünden itibaren üçyüz gün geçmedikçe tekrar evlenemez.

Kadının gebe kalması mümkün olmadığı veya boşanma ile ayrılmış olan karı ve koca tekrar birbiri ile evlenmek istedikleri takdirde hâkim bu müddeti kısaltabilir.» İ. M. K. 103a - M. K. 27, 41, 42, 92, 129, 241 b M. K. 96/2, 122-129. 142.

1 — Yoksulluğu sebebiyle kendisine nafaka bağlanan eş yoksulluktan tamamen veya hissedilir derecede kurtulmuş ise,

2 — Nafaka hükümlüsünün mali gücü zayıflamış ise yukardaki hallerde nafaka hükümlüsünün talebi üzerine hâkim nafakayı kısmen veya tamamen ortadan kaldırabilir. İradın kaldırılması veya azaltılması mümkün isede artırılması hukuken mümkün değildir.

5 — Tazminat Veya Yoksulluk Nafakasının Miras Yolu İle Geçmesi.

a — Nafaka veya tazminat hükümlüsünün ölümü :

Borçlunun 143 üncü maddeye göre ödemesi gereken tazminat borcu ister sermaye ister irat şeklinde olsun onun ölümü üzerine mirasçılara intikal eder.

Yoksulluk nafakası için de aynı durum mevzubahihs olabilir mi

Kaide olarak nafaka yükümü borçlunun mirasçılara geçmez, ancak Medeni Kanunumuzun 144 üncü maddesinin gayesi bir kimseyi sefaletten, açlıktan kurtarmaktır. Kanun bu gayeyi gerçekleştirmek için aile birliğinin son bulmasına rağmen nafaka yükümlülüğünü devam ettiriyor. Bu duruma nazaran bu nitelikteki bir yükümlülük borcunun mirasçılara intikal etmesi gerekir.

b — Lehine yoksulluk nafakası veya tazminat hükümlüsünün ölümü.

Lehine tazminat hükmedilen ölmüş ise, mirasçuları aleyhine tazminata karar verilmiş olan yükümlüden tazminatı istemek hakkına sahiptirler.

Ölen eş maddi ve manevi tazminatı boşanma kararından sonra müstakil bir dâva ile istemiş ise, mirasçılar da dâvaya devam edebilirler. Ölen eş sağlığında böyle bir dâva açmış değilse, mirasçılar ancak maddi tazminat dâvası açabilirler. Mirasçılar bu durumda manevi tazminat dâvası açamazlar.

Yoksulluk nafakasına miras şeklinde mahkemece karar verilmiş ise lehine yoksulluk nafakası hükmedilen ölür, ölmez hemen irat kesilir. Mirasçılar bu halde yalnız ölüm tarihine kadar tahsil edilmeyen bir irat varsa yalnız onu talep edebilirler. Yoksulluk nafakasının mahiyeti itibariyle mirasçılardan boşanmanın vukuundan sonra yoksulluk nafakası talep etmelerinin hukuken mümkün olmaması gerekir.

6 — Görevli ve Yetkili Mahkeme.

Yoksulluk nafakası maddi ve manevi tazminat dâvalarına bakmakla görevli mahkeme Asliye Hukuk Mahkemesidir. Yetkili mahkeme ise dâvacının ikametgahı mahkemesi olup Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 9 uncu maddesi gereğince umumi hükümlere göre tayin ve tesbit olunur. Bu mevzudaki bir Yargıtay kararında, boşanma üzerine nafaka taleplerinin Asliye Mahkemesinden talep edileceğini belirtmiştir. (14)

621

TERCÜMELER

(1) İNGİLTERE'DE ANORMAL SUÇLULARIN TRETMANI (İSLAHİ)

Yazan : Prof. T. C. N. GIBBENS

Çeviren : Dr. İskender TEPEBAŞLI
(Adana Hâkim Mua. Yet. Ağır C. Üyesi)

İngilterede on seneden beri anormal suçluların tretmanı (ıslahı) geç-
mişteki bazı kanunların hükümlerini ihtiva eden ruh sağlığı hakkındaki
(Mental Health Act) 1959 tarihli kanun tarafından tanzim ediliyor. Tet-
kikatımızda bu kanunun muvaffak olduğu veya olamadığı hususlar hak-
kında bilgi vereceğiz

Bunun için evveleminde kanunun hükümlerine bir göz atalım.

1959 dan önce iki doktorun tavsiyesi üzerine hukuk mahkemeleri
hâkimi akıl hastası suçluyu hastaneye gönderebiliyordu. 1959 tarihli ka-
nun usulü genişleterek ve basitleştirerek ağır ceza mahkemesine bu hu-
susta yetki verdi. Kanun suçlu veya suçlu olmayan psikopatlarla ait bu
güne kadar tatbikatı bulunmayan hükümler ihtiva etmekte psikiyatrla-
ra bu yönde şimdiye kadar nadiren kullandıkları yetkiler vermekte ve so-
rumluluklar yüklemektedir.

Biz evvelâ amme efkarında büyük ilgi çeken ve tabii olarak genel
problemin bir kısmını teşkil eden akıl hastası katillerin ve ağır suçlar ika-
edenlerin durumundan bahsedeceğiz.

Akıl hastalığını ileri sürerek müdafa hemen hemen hükümsüz kal-
mıştır. Senede, bir yarım düzine hale inhisar eden bu müdafayı kanunun
bütün suçlar için kabul etmesine rağmen adam öldürmede durum değiş-
medi. Zira akıl hastalığına dayanan müdafaa bir hastahanede gayrimu-
ayyen bir müddet için kapatılmayı icap etirip, suçlu burada ancak dahili-
ye vekaletinin müsaadesi ile çıkabilir. Ölüm cezasının tatbik olunduğu
zamanlarda bu tedbir hakikaten ehemmiyet kesbediyordu. Bu cezanın kal-

1 — Bu konfesans Paris Mukayeseli hukuk enistütüsü Ceza Hukuku Şubesinde
10/Ocak/1967 tarihinde verilmiş ve Mukayeseli ceza hukuku ve suç ilmi der-
gisi (Revue de science criminelle et de Droit penal comparé) 1969 senesi
Ağustos - Eylül (sayı 3) sayfa 633 - 640 dan fransızcadan lisanımıza çevrilmiştir.

dırıldığı tarihten itibaren ise ehemmiyetini kaybetti. Bununla beraber adam öldürme ile ilgili 1957 tarihli kanun özel hükümler taşıyor. Bu kanuna göre akıl hastalığı dolayısı ile mesuliyeti kısmen azalmış suçlu veya şeriki adam öldürme suçundan cezalandırılabilir. Bundan çıkan netice şudur ki gayet akıl hastası bir şahıs adam öldürmeden mahkum olursa, hâkim normal bir şahsın işlediği suç gibi hapis cezasına hükmedecek yerde, faydalı tedbirler alabilir : kısa bir hapis cezasına veya suçlunun psikiyatri hastahanesine kapatılmasına veya gayri muayyen müddet hapsine karar verebilir.

Tıbbi istişare üzerine ruh sağlığı hakkındaki 1959 tarihli kanunun bütün yetkileri öncelik kazanmaktadır. Hâkimlerin doktorlar tarafından aydınlatılması ve suçlunun durumu hakkında bilgi sahibi olmaları bu gün tatbikatı çok sık rastlanan bir usuldur ve bir çok yönleriyle bu usul uzun zamandanberi bir karar verildiği haller için düşünülen istikbalin metodu «tretman mahkemesine» yaklaşıyor.

Ayrıca henüz dâva mevzu olmayan ve psikolojikman yargılanamıyan bir suçlu bulmak mümkündür. O zaman bu şahıs bir psikiyatri hastahanesine gönderilir. Ancak bu usul pek nadir hallere münhasırdır.

Çok sayıda suçlu için öngörülen hükümleri tetkik edeceğiz.

İlk önce 1948 tarihli kanunun 4. bölümünü inceleyelim. Bu kanun hükmüne göre mahkeme, suçlunun bir yıl müddetle dışardan veya hastahaneye yatırılmak suretiyle tıbbi veya psikiyatrik bir tedaviye tabi tutulması icabediyorsa suçlu hakkında probasyona karar verir. Bununla beraber suçlu tedaviye zorlanmamıştır. İsteddiği zaman hastahaneyi terk edebilir veya tedaviyi refüze edebilir. Fakat probasyona ilişkin şartlara uymaması sebebiyle de mahkeme önüne yeniden çıkabilir. Ekseriya bu durum olgun suçlularda değil, fakat çocuklarda bir kliniğe konsültasyona gitmeği reddetmeleri sebebiyle görülmektedir. Probasyon ile ilgili şartlara riayet edilmediği isbat olunursa psikiyatr başka bir tretman tavsiye edebilir, fakat pratikte şayet hasta inatçı ise psikiyatr onu diğer psikoterapi seanslarına iştirak etmeğe zorlamanın faydalı olmadığını düşünmektedir. Probasyon tretmana nezaret edecek doktorun önceden istişaresi alınmadan kararlaştırılabilir. Tretmanda neticenin ekseriya müsbet olması hâkimler arasında bu kararların pek benimsenmemesine sebep oluyor. Biraz sonra göreceğimiz gibi 1958 denberi azalan bu kararlar ancak son seneler de arttı.

1959 tarihli ruh sağlığı hakkındaki kanun başlıca usuller ihtiva ediyor. Altmışınçı fasla göre de istinaf mahkemeleri veya hukuk mahkeme-

leri, iki doktorun tavsiyesi üzerine (ki bunlardan birisi akıl hastalığı suçluları mütehassısıdır) şayet hadisede iyi bir hal tarzı olacağını düşünürlerse bir suçluyu psikiyatri hastahanesine yalayabilirler. Şayet hasta cins ve derece itibariyle kapatılmayı icap eden psikolojik bir sarsılmadan acı çekmekte ise, netice bir hastahaneye kapatma kararıdır. Bu mevzu da diğer bir netice şudur ki psikiyatri hastahanesine bir kişi mecburi olarak yollandıktan sonra artık mahkemeler doktora teslim edilen hastanın durumunu kontrol yetkisini kaybederler. Doktor bu hastayı her zaman evine yollayabilir ve bir sene sonunda karar hükümden düşer, neğher ki suçlu olmayan akıl hastaları için kabul edilen normal usul yenilenmesin. Hasta ilk altı ay içinde veya yenileme kararı dışında her zaman kapatma kararına karşı bir revizyon mahkemesine itirazda bulunabilir.

Mahkemeler bir doktorun hastahanesinde hastayı kabul edeceğini garanti etmeden herhangi bir karar veremezler. Tabidir ki hastahaneler mütecaviz suçluları kabul etmek istememektedirler. Ve bu takdirde کافی derecede bir emniyet arzeden devletin üç özel hastahanesinden birine onları yollamak zarureti vardır. Hasta burada ancak dahiliye vekâletinin müsaadesi ile çıkabilir.

Hastahaneye kapatma kararlarına sık sık rastlanmakta ve bu durum suçluların hastahannede ıslâhına müsaade eden başlıca metodlardan birini teşkil etmektedir. hastahaneye kapamağa ilişkin bir zeyil daha bulunmaktadır. Altmışbeşinci fasla göre bir istinaf mahkemesi, çıkış yasağını ihtiva eden hastahaneye kapama kararı verebilir. Şayet istinaf mahkemesi ummun nizamı için tehlike teşkil eden suçun cinsi, suçlunun geçmişteki temayülleri ve vakitsiz çıktığı takdirde suçlunun diğer suçlar işlemesi ihtimali bulunduğu hallerde ammenin menfati varsa muayyen veya gayri muayyen bir zaman için hastahaneye kapatmağa karar verebilir. Burda netice şudur ki : karar muteber oldukça suçlu dışarı bırakılmaz veya başka yere nakledilmez veya çıkış izni verilmez. Ayrıca hasta dahiliye vekâletinin mutabakati olmaksızın bir revizyon mahkemesine itirazda bulunamaz. Şayet kararın müddeti bitmeden hasta iyileşir se doktor şartsız olarak veya bütün şartlara riayetle (mesela hastanın bütün gün hastahannede tedaviye devam etmesi veya bir probasyon ajanı tarafından takibi veya şartlara riayetsizlik halinde tekrar hastahaneye yatırılması) gibi hallerde bırakılması müsaadesini alır. Bu usul gayri muayyen bir müddet için kapatılma halinde kullanılan yeniden hürriyete kavuşturma metodudur ve hastahanedен çıkıştan sonra da mecburi bir gözetim için büyük bir avantaj göstermektedir.

Bu metodun gözüken zaruri mahzuru şudur ki hürriyeti önleyici bir karakteri olmasına rağmen pratikte en çabuk şekilde suçlunun çıkmasına sebep olmaktadır, zira tahliyeden sonra hiç bir şarta bağlı olmaksızın bu riski göze almak kolaydır, şayet hasta çıkışından sonra gözetim altında ise, kontrol olmaksızın tam hürriyet bahsedilebilir.

Bu kanunun hükümlerini tetkik etmeden önce başı ek detayları zikretmek icabeder. Kanun bilinmesi gereken 4 kategori «akli bozukluk» (desordres mentaux) tanıyor : 1 — Psikişik fonksiyonların bozukluğu (la maladie mentale) 2 — Psikişik fonksiyonlarda ağır kifayetsizlik ve noksanlık (la deficiencia mentale krave) 3 — Psikişik fonksiyonlarda kifayetsizlik veya noksanlık (la deficiencia mentale) 4 — Psikopatik bozukluk (le desorde psychopathique) ki bu sonuncusu «anormal bir şekilde tecavüzkâr ve ciddi olarak sorumsuz bir gidişe sebep olan ve tıbbi bir tedaviyi gerektiren veya gerektirecek olan ruhi bozukluk» diye tarif edilebilir.

İlk iki kategoride bulunan hastalar suç işlesinler veya işlemedinler iki doktorun sertifikası üzerine hastahaneye tedavi için gönderilirler. Bunlar bir suç ika etmişlerse adli sicile sabıka olarak işlenmesi mecburi değildir. Diğer iki kategori (psikopat ve ağır akıl hastalığı) gösteren şahıslar bir suç işlemedinler dahi 21 yaşına kadar kalmak üzere iki doktor tarafından hastahaneye gönderilirler. Fakat her halde 25 yaşından önce salıverilirler. Buna karşılık bir suçtan hükümlü iseler her yaşta hâkimler tarafından hastahaneye gönderilebilirler. Şu duruma göre kanun doktorlara psikopatları bir suç işlemedinler dahi hastahaneye gönderme yetkisini tanıyor. Cemiyette «anormal şekilde tecavüzkâr» veya «ciddi olarak sorumsuz» diye vasıflandırılacak bir çok şahıslar vardır. Fakat bu yetki ihtiyatla kullanılıyor, zira psikopatlar halk tarafından sevilmeyen kimselerdir ki doktorlar da bunları hastahanelerine almak istemezler. Psikopatlar ve ağır akıl hastası olanlarla ilgili kanun hükümleri bir müddet için tesbit edilen hapsedme üzerinde bir tesir icra ediyorlar. Muayyen bir kararla tesbit edilen müddetin sonunda şayet hasta 21 yaşına ulaşmış ise onu herhangi bir tıbbi sebeple hastahane de tutmak mümkün olamayacaktır. Meğer ki yeni bir suç işlemedin. Tehlikeli bir psikopat yeni bir suç işleyene kadar böylece serbest bırakılmak mecburiyetindedir. Gayri muayyen müddet ile kapama kararı, şayet bir tehlike teşkil ettiğini isbat olunduğu takdirde geri hastahaneye konmak üzere serbest bırakılmağa imkân tanıyor.

Kanun gerek serbest olarak gerekse başka müessese de mahalli tıp otoritelerince icra edilen muayyen bir kontrolü havi vesayete hükmetme

405

yetkisini hakimlere ve doktorlara tanıyor. Bu karar ekseriyetle tatbika-
ta alınmamaktadır, zira mahalli tıp otoriteleri bu görevi istisnai bazı ha-
ler hariç kabul etmek istememektedirler. 72, fasıl hapis cezasına mahkûn
olmuş bir suçlunun akli bozukluk göstermesi halinde cezasının sonum
kadar özel veya normal bir hastahaneye nakledilmesini mümkün görüyor.

Nihayet 136. bölüm polise akıl bozukluğu gösteren şahısları hasta-
haneye yerleştirme hususunda yetki tanıyor.

Kanunun mühim bir karakterinde şudur ki; pisişiyatr'a (ruh doktoru-
na) her zaman hâkim tarafından bir hastanın hastahaneye gönderilmesi-
ne dair karara muvafakat veya mümanaat etme yetkisini tanıyor.

Kanunun nasıl tatbik olunduğunu inceleyelim. Örnek aldığımız 196.
yılında suç işleyenlerin sayısı (trafik suçları hariç) 439. 813 tür. Hasta-
hanede tedaviye tabi tutulan suçlu sayısı 1066 dır. (kadın ve erkek dahi,
kadınlar için 190) dışarda serbest olarak tretmana tabi olmak üzere veri-
len probasyon kararı 464, bir yere kapatılarak verilen probasyon karar
425 dir Genel olarak denebilir ki iki yüz suçlu da bir kişi psişiyatrik bir
tretmana tabi oluyor.

Tıbbi bir rapor elde etmek için kadın veya erkek suçluların hastaha-
neye muvakkaten kapatıldığı hallerin yüzde doksanında hâkimler dok-
torların tavsiye ettiklerini tatbik ediyorlar. Muvakkaten bir gözetime ta-
bi olanlar bir tretmana tabi olanlardan sayıca dört kere daha fazladır
Muvakkat gözetim sonunda da bir tretmana tabi olmalarına karar veri-
lenler ekseriyettedir.

Oksford kriminoloji servisinden doktor Niger Walker tarafından 1963
senesinde tretmana tabi olmalarına karar verilen 1200 suçlu üzerinde su-
çun cinsi ve akıl hastalığının tipi veya teşhisi hakkında bir anket yapıldı
En mühim grup psikoz şizoid hali idi (% 47) Az bir nisbet gösteren psi-
şik fonksiyon noksanlığı (defisience) bilhassa cinsi suçlarda yükseliyor-
du. (% 34 1/3) psikopatlar % 12 ve diğer tip suçlular % 7 idi. Şizofren-
ler tarafından işlenen suçların % 42 si mülkiyete karşı, % 16 sı aklâka
karşı ika edilmiştir. Şahıslar üzerinde işlenen şiddet suçları ise genel is-
tatistiklerde gözükenden daha fazla idi.

Anketin diğer bir yönüne görede on iki aylık bir devre için tutukla-
nan suçlular da dört grup vardır : normal bir hastahaneye kapatılma
kararına mevzu teşkil edenler, tesbit edilmiş bir müddet veya müddetsiz
çıkış yasağı konanlar, özel emniyet tedbirlerini havi bir hastahaneye ka-
patılanlar ki bunlar % 10 dur.

Bu suçluların hemen hemen hepsi bir yıldan fazla müddetle hastahane tedaviye tabi tutulmuştu ve bunların arasından hiçbiri kaçmamıştı. Normal hastahaneler de bulunan psikolojik fonksiyon noksanı akıl hastaları % 75 - 85 müddetlerinin bitiminden sonra da salıverilmemişlerdi. Diğer taraftan hastahane bulunan psikopatların % 52 si ve akıl hastalarının % 32 si ilk defa bir hastahaneye kapatma kararına mevzu oluyorlardı. Akıl hastalarının % 25 ve psikopatların % 50 si doktorlar tarafından evlerine gönderilmişti. Az sayıda bir suçlu da mahkeme kararı ile serbest bırakılmış ve bunların bazıları polis tarafından yeniden suç işledikleri için hastahaneye kapatılmışlardı. Kaçanların nisbeti ise yüzde on ile oniki arasında değişiyordu. Normal olarak müddetlerini doldurup evlerine dönenlerin nisbeti ise % 17 idi, bunların içerisinde normal müddetini dolduranlar girdiği gibi henüz müddeti dolmadan iyleştiği doktor tarafından müşahade edilenler dahildi.

437 kadın ve erkek suçlu ise hastahaneyi terk ettikten sonra bir yıl içinde yeniden suç işlemeleri ihtimalinin bulunması, tekrar tedavi ve çalışma durumları sebebiyle gözetim altında tutulmuştu. Netice ilk nazarda cesaret kırıcı idi. Bunların yarısından fazlası (% 53) yeniden suç işleyerek mahkum olmuşlar ve bir psikiyatri hastahanesine kapatılmışlardı.

Psikopatların ise % 62 si -onlardan beklendiği gibi- yeniden suç işleyerek mahkum olmuşlar ve hastahaneye yeniden kabul edilmişlerdi. İlk defa suç işleyenler arasında % 44 ise yeniden müesseseye gelmişlerdi bunlar arasında az bir miktarının dönüş sebebi ise sağlık durumlarının yeniden bozulmasıydı.

Fazla olarak her üç suçlunun ikisi daha önce psikiyatri hastahanelerinde tedavi görmüşlerdi. Nitekim büyük bir miktar hasta gerek suç işlemiş olmaları gerekse akıl hastalıkları veya her iki sebepten sabıkalı idiler. Bu şartlar altında çıkışlarından sonra üçte bir suçlu evlerinde kalıyor du, veya muntazam bir şekilde işde çalışmışlardı.

Şimdi bizim hukuk nizamımızın bir keşfi olan hastahaneden çıkışı menetme hakkındaki kararlara dair bir kaç söz söyleyelim. Hastahaneye kapatmağa mütedair kararların % 15 i ayrıca çıkış yasağını ihtiva ediyor. ve bunların yarısından fazlası özel hastahaneye yollanmıştı. Mahkemeler normal şartlarda verilen ceza müddetine müsavi bir müddetle hastahaneye kapatılma kararını vermediği tercih ediyorlar. Meselâ : beş ay, yedi ay, on ay gibi. Fakat gayenin bir hastanın iyileşmesine kadar süren bir tretemana tabi tutulması olduğu düşünülürse, tedavinin muayyen bir müddetle tahdide tabi tutulmaması ortama uymamaktadır ve tedavi müd-

detini önceden tesbit imkansız gözüktüyor. 1965 tenberi muhtemelen netme kararlarının sayısı yükselmektedir. Lord Chief Justice bu mevzula direktif olarak diyor ki : «Şayet şiddetle veya âhlaka karşı işlenmiş suçlar, ağır bir akıl hastalığı problemi ile birlikte mevzubahis ise kapatma kararının verilmemesi için çok büyük sebeplerin bulunması lazımdır.» ve «gayri muayyen müddetle kapatma kararı verilmelidir.» bunun istisnası doktorun iyileşme için kesinlikle bir müddet tesbit etmesidir.

Bu kanunun tatbikinde karşılaşılan başlıca zorluk hasta suçluların muhafazasıdır. Doktor Walker tarafından yapılan istatistiklere göre enir üzerine hastahaneye yollanan hastaların % 13 ü kaçmışlar ve bir daha aynı hastahaneye dönmemişlerdir. Kapatma kararına mevzu teşkil edeneğinde % 11 i kaçmışlardı ve bunların bir kısmı hüküm giymişler veya hastahaneye yollanmışlardı.

Doktor Rolin bu durumu Londra mahkemelerinin kararlarına göre gönderilen bir çok hastaları kabul eden Londra yakınındaki mühim bir psikiyatri hastahanesinde inceledi. Kanunun tatbikinden sonra 1961 le 100 hasta suçlunun 44 ü kaçtı. Takip eden sene de (1962) 114 hastanın 82 kaçma hadisesi oldu. 1963 te ise 111 kabul yanında 119 kaçma vaki idi. 1964 yılında ise 66 kişi 188 defa kaçmıştır ki bunların içinde üç taresi on defadan fazla hastahaneye tekrar dönmüştü. Netice olarak kapatma kararına mevzu olan 17 hastadan 10 tanesi kaçıyordu.

Kanun hükmüne göre tutuklu hastahaneye kapatma kararına mevzu teşkil eden bir suçlu kaçarsa polise haber verilir. Fakat sağlık bakanlığı tehlikeli suçlular hariç polisin diğer hallerde rahatsız edilmemesini tavsiye eddiyor. Şayet hasta dışarda 28 gün kalırsa «kanunun operasyonu» ile dendiği gibi, hürriyetine kavuşturulur. Psikopatlar ve akıl hastaları (deficient mentaux) «kanunun operasyonu ile çıktıktan itibaren 6 ay içinde suç işlemezse hürriyetine kavuşturulur ve çıkış yasağına mevzu olanlar ise daima bir tutuklanma mevzu olabilirler.

Doktor Rollin 66 tane kaçma kadisesinin şartlarını tetkik etti. Hemen hemen bunların hepsi yirmi yaşından otuz yaşına kadar şizofren idiler, % 73 daha önce psikiyatrik hastahanelere kabul edilmişlerdi ki bunların da üçte biri dört defadan fazla hastahaneye girmişti. Ve % 62 daha önce bir dosyaya mevzu olmuşlar ve dörtte birden yirmi defaya kadar kapama kararına mevzu teşkil etmişti.

TAHLİLLER

KOLLEKTİF ŞİRKET ORTAĞINI DAVA VEYA TAKİP EDEBİLMENİN ZAMANI VE ŞARTLARI

Yazan : Eyüp Sabri ERMAN
(Yrg. İcra ve İflâs D. Başkanı)

Giriş

Kolektif şirket; ticari bir işletmeyi, bir ticaret ünvanı altında işletmek maksadıyla, gerçek kişiler arasında kurulan, ortaklarından hiçbirisinin sorumluluğu şirket alacaklılarına karşı tahdit edilmemiş olan bir ticaret şirketi türüdür. Şirket sözleşmesinin yazılı yapılması, taşıdığı imzaların Noterce onanması şarttır. Bu sözleşmenin Noterce tasdikli bir örneği, tasdik tarihinden itibaren 15 gün içinde, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret Sicil Memurluğuna verilerek tescil ve ilânı istenir. Kolektif şirket ancak tescil ile tüzel kişilik kazanır. Aksine mukavele üçüncü kişilere karşı hükümsüzdür.

Tescil mükellefiyeti yerine getirilmeksizin şirket adına işlere başlanmış olursa, ortaklar giriştikleri bu işlerden dolayı üçüncü kişilere karşı zincirleme sorumludurlar. Mukavelenâmesi Kanunî şekilde yapılmamış veya bulunması mecburi olan kayıtlardan birini veya bazılarını ihtiva etmemiş veya geçersiz olan bir kolektif şirket, (âdî şirket) hükmünde olup Borçlar Kanununun 520—541 inci maddeleri hükümlerine tabidir. Şukaddar ki; Ticaret Kanununun (mükellefiyetlerin yerine getirilmesine) müteallik 158 inci maddesi burada da uygulanır. Ortaklar, üçüncü kişilerle yaptıkları işten dolayı zincirleme sorumludurlar. Kolektif Şirket sözleşmesi yapılmadan, şirketin nev'ini gösterir bir kaydı ihtiva etmese dahi müşterek bir ünvan altında, üçüncü kişilerle muameleye girilmesi, veya onlara karşı haksız bir fiil işlenmesi halide dahi hüküm böyledir. (158 — 153 T.K.).

«... şirket mukavelenâmesinin yapılmış fakat tescil edilmemiş olması halinde, böyle bir şirket adına hareket eden bir ortağın veya temsilcinin yaptığı akit veya işlediği haksız fiillerden dolayı bütün ortaklar müte-

selsilen ve şahsen mes'ul tutulacakları gibi, herhangi bir ticari şirket anlaşması bulunmaksızın, fakat ortaklaşa bir ünvan altında faaliyette bulunan kimseler adına hareket etmiş olan herhangi bir ortağın veya temsilcinin akitlerinden veya haksız fiillerinden dolayı bu ticaret ünvanına dahil olan veya o ünvanda kastedilen bütün kişiler müteselsilen ve şahsen mes'ul olacaklardır... Adilye Encümeni Mazbatası»

Usulüne uygun şekilde mukavelenâmesi yapıp tescil ve ilân edilmiş, yani (tüzel kişilik) iktisap etmiş olan bir kollektif şirket ortakları, şirketin borç ve taahhütlerinden dolayı, bütün mallarıyla ve müteselsilen sorumludurlar. Şirkete yeni giren ortak, girme tarihinden evvel meydana gelmiş olsa bile şirket borçlarından, diğer ortaklarla birlikte, aynı şekilde sorumludur. Hatta, bir ortağın şirkete ait vazifelerini ifa dolayısıyla işlediği haksız fiillerden doğan sorumluluk hakkında da hüküm böyledir. Ortaklar ve aynı zamanda şirket (Şirketin ki Hukukî mes'uliyet) doğru-
dan doğruya bu haksız fiilin neticeleriyle mes'ul olurlar.

«... Ticaret Kanununun 176 ncı maddesinin birinci fıkrasında; şirketi temsile yetkili olan kişilerin, şirketin gayesine giren her nevi işleri, Hukukî muameleleri şirket adına yapmak ve şirketin ünvanını kullanmak selâhiyetini haiz bulundukları açıklandıktan sonra bu selâhiyeti tahdit edici her şartın iyi niyetle hareket eden üçüncü kişilere karşı geçersiz olduğu esas kaide olarak kabul olunmuş, kaidenin istisnası ikinci fıkroda gösterilmiştir. Binaenaleyh; şirketi tek başına temsile selâhiyetli kılman şahısların, temsil yetkilerinin muayyen bir meblağ ile tahdit edilmesi 176 /1 ncı madde gereğince iyi niyetli üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmez. Kanunen hüküm ifade etmeyen bir hususun ticaret siciline geçirilmesi, sicilin yüklü bir hale gelmesinden başka bir netice tevhit etmeyecektir. Bu husustaki tescil isteğinin, sicil memuru tarafından red edilmiş olması doğru ve Yasaya uygundur. —Ticaret Dairesi : 7/2/1958 tarihli, 277/348 sayılı karar...»

6762 Sayılı Ticaret Kanununun 179 uncu maddesinde açıklandığı gibi, kollektif şirketin borç ve taahhütlerinden dolayı birinci derecede şirket mes'uldür. Ortakların sorumluluğu ikinci sırada gelen bir mes'uliyet olup âdi kefalete benzetilebilir. Şirket borcundan dolayı ortağın takip ve dâva edilebilmesi için şirket aleyhindeki (İcra takibinin semeresiz kalması) veya (şirketin herhangi bir sebeple sona ermiş bulunması) lâzımdır.

Mülga 865 Sayılı Ticaret Kanununun 175 inci maddesinde de buna benzer bir hüküm mevcuttur O tarihe ait Yargıtay Ticaret Dairesi'nin bir ilâmında; şirket borcuyla ortağa müracaat olunabilmesi için şirketin feshedilmiş olması kâfi görülüp tasfiye sonunun alınmasına, şirket tüzel

kişiliğinin zeval bulmasına lüzum olmadığı kabul edilmiş iken diğer bir ilâmda mücerret feshin ortağı dâva ve takip için yeterli olmadığı, tasfiye sonu alınıp netice tescil edilmek suretiyle şirketin sona ermesi lâzım geldiği tezi savunulmuş idi. Aynı Daire kararları arasındaki çıkan bu içtihad aykırılığının çözülmesi için keyfiyet içtihatı birleştirme Kuruluna aksettirilmiş ve 14/5/1947 tarihli, 2/16 sayılı içtihatı birleştirme kararı ile ve çoğunlukla, birinci tez kabul olunmuştu.

1/1/1957 Tarihinde yürürlüğe giren 6762 Sayılı Ticaret Kanunuyla yeni esaslar getirilmiş ve eski Kanunun 175 inci maddesinde geçen '(şirketin feshi) deyimi yerine yeni Kanunun 179 uncu maddesinde (şirketin herhangi bir sebeple sona ermesi) ibaresi kullanılmış olduğundan Yargıtay İcra ve İflâs Dairesince; eski Kanun zamanına ait içtihadın hükümsüz kaldığı, yeni Kanunun mutlak metni karşısında ortağa müracaat için şirketin (fesholunması) veya (infisah etmesi) kâfi olmayıp (herhangi bir sebeple sona ermesi) yani (tüzel kişiliğinin zeval bulması) lâzım geldiği tezi savunularak ve bu teze uygun şekilde kararlar verilmiştir.

Ticaret Dairesi, yeni tabirin (şirketin infisahi) halini de içine almak maksadıyla kullanıldığı, maddede esaslı bir değişiklik yapılmadığı noktasından hareket ederek eski içtihadın halen hüküm ifade ettiği neticesine varmış ve yeni Kanun zamanında dahi ortağa müracaat için şirketin fesih veya infisah etmesi halini kâfi bulmuştur.

Yargıtay'ın iki Dairesi kararları arasında bu suretle ve yeniden içtihat anlaşmazlığı husule geldiğinden olay (İçtihadı Birleştirme) Kuruluna aksettirilmişse de henüz bir karar verilmemiştir.

Biz, Hukukçular arasında bir tartışma zemini hazırlamak, Hâkim, Avukat, Profesör ilh.. sıfatı ne olursa olsun bütün Hukukçuları fikirlerini beyana davet ederek konunun daha iyi ve isabetli bir şekilde çözülebilmesini sağlamak amacıyla bu yazıyı kaleme almış, şahsi düşüncelerimizi açıklamış bulunuyoruz.

A — Yargıtay'ın iki Dairesi ilâmları arasında içtihad ayrılığı var mıdır :

Yargıtay Ticaret Dairesi ilâmında, kollektif şirketin feshedilmiş veya infisah eylemiş oluşu şirket borçlarından dolayı ortakları dâva ve takip için yeterli bulunmuş, İcra ve İflâs Dairesi ilâmlarında ise tamamen aksi tez savunularak, ortaklara rücu için mücerret fesih veya infisah kâfi görülmeyip şirketin (hitama ermesi) (bitmesi şartı) aranmış olduğuna

411

göre ilâmlar arasında içtihat ihtilâfı mevcuttur. Bu noktada tereddüt ve şüpheyi mucip bir yön yoktur.

B — 29/5/1926 Tarihli, 865 sayılı mülga Ticaret Kanunu zamanında çıkarılmış 14/5/1947 tarihli, 2/16 sayılı İctihadı Birleştirme Kararı muvacehesinde yeniden İctihadı Birleştirme yoluna gitmeye lüzum ve zaruret varmı :

Ticaret Dairesi ilâmlarında; yeni Ticaret Kanunu 865 Sayılı eski Ticaret Kanununun konu ile ilgili 175 inci maddesinde esaslı değişiklik yapılmayarak (fesih ve infisah) hallerini birlikte ifade için (şirketin sona ermesi değimini kullanmış olduğu, bu itibarla eskiye ait İctihadı Birleştirme Kararı yeni Kanun zamanında dahi geçerli ve mabehüt—tatbik bulunduğu esas kabul olunmuş ve bu görüşün gerektirici sebepleri Yüksek Daire Başkanlığının 21/1/1970 tarihli, 70/35 sayılı mütalâalarında muvafak şekilde açıklanmıştır.

Biz tamamen aksi tezi savunmaktayız. Bu görüşümüzü izah için kollektif şirketlerin mahiyetleri, üçüncü kişilerle şirket ve şirket ortakları arasındaki münasebet, ortakların şirket borçlarından dolayı sorumluluklarının niteliği ve derecesi, 865 Sayılı mülga Ticaret Kanunu ile 1/1/1957 tarihinde yürürlüğe giren 6762 Sayılı yeni Ticaret Kanununun kabul ettiği değişik hükümler üzerinde durmak mecburiyetindeyiz. Bu yöndeki düşüncelerimizi açıklamadan önce, çoğunlukla ittihaz edilmiş 14/5/1947 tarihli, 2/16 sayılı İctihadı Birleştirme Kararına ait gerekçeleri buraya aktarmakta fayda umuyoruz. Kararda;

«... Ticaret Kanununun 174 üncü maddesi, kollektif şirketlerde ortakların, şirketin borç ve taahhütlerinden dolayı müteselsilen ve bütün malları ile mes'ul olduğunu göstermektedir. Bu hükme göre üçüncü şahıslara karşı şirket ortakları bir bütün teşkil eder. Ancak, müteakip madde bu teselsülü umumî teselsül hükümlerinden bir istisna ile ayırmış ve şirket borcunun evvelemlerde şirketten istenmesi şartını koymuştur. **Bununla beraber şirketin borcu her şeyden evvel şirketin mevcudu ile ödenmek lâzımdır. Şirket mevcut olduğu, borç altına girebildiği, taahhüt ve iltizamda bulunabildiği müddetçe bu kaide değişmez.** Burada şirketin manevî şahsiyetinin devamı meselesiyle karşılaşırız. Manevî şahsiyet nazariyesi ehemmiyeti küçümsenemeyecek faydalar sağladığı gibi manevî şahsiyetin ne zamana kadar devam ettiği mes'elesi de büyük alâka celbetmiştir. Şu cihet kat'idir ki; **şirketin feshedilmesi manevî şahsiyetin zevalini intaç için kâfi bir sebeptir** ve herhalde manevî şahsiyetin temin ettiği faydanın büyük bir kısmı fesih ile kaybolur. Kanun ancak tasfiyenin devamı müd-

detince ve sırf tasfiye işleri için fesihden sonra dahi manevî şahsiyetin devamını kabul etmiştir. **Malı satmak, borçları takip ve alacakları istifa etmek gibi hususlara ait olmak üzere, ancak tasfiye umuru için şirketin manevî şahsiyetinin mevcut addedildiği 217 inci maddede tasrih edilmiştir.** Manevî şahsiyetten istifade için konulmuş olan bu madde hükmünü genişleterek ve Kanunun 175 inci maddesinin kesin sarahatına rağmen şirketin şahsiyetinin fesihten sonra da, mutlak surette devamını kabul etmek sarahat karşısında delâlete hüküm vermek ve istisnayı kaide haline getirmek olur...»

Denildikten sonra «... fesihten sonra kolektif şirketin tasfiye işlerinin devam etmekte bulunması Ticaret Kanununun 175 inci maddesi sarahatına göre şirket alacaklılarının şerikleri şahsen takip etmelerine engel olmayacağı tasfiyenin neticesini beklemeye mecbur bulunmadıkları içtihadında isabet olduğu» neticesine varılmıştır.

Biz, bu içtihata menfi oy kullanmış olan Üyelerin düşüncelerine uyarak bu neticenin isabetine maalesef katılamıyoruz. Hernekadar İcra ve İflâs Dairesi'nin kararlarına mesnet yaptığı sebepler; tevhidî içdihat kararının dayandığı eski Ticaret Kanunu 6762 Sayılı Kanunla lavedilip tamamen ayrı hükümler kabûl ve tedvin edildiği ve tetkik konusu mes'eleye ilişkin hükümlerde de esaslı farklar yapıldığı düşüncesine dayanmakta isede, isabetini kabûl edemediğimiz bir içdihattan dönülmesi imkânı hasıl olduğuna göre (içdihadı birleştirme kararının) tasvib edemediğimiz cihetlerini burada açıklamakta fayda ummaktayız.

İçdihadı Birleştirme Kararının gerekçesinde «... şirketin feshedilmesi manevî şahsiyetin zevalini intağ için kâfi bir sebeptir. Herhalde manevî şahsiyetin temin ettiği faydanın büyük bir kısmı fesih ile kaybolur.» denilmektedir. Gerek eski ve gerekse yeni Ticaret Kanunu hükümlerine göre fesih veya infisah keyfiyeti kolektif şirket tüzel kişiliğinin zevalini intağ etmez. Filhakika, eski kanunun 217 inci maddesinde (infisahtan sonra dahi tasfiye muamelelerinin sonuna kadar, umuru tasfiye için şirketin mevcut addolunacağı) ve 232 nci maddesinde ise; (tasfiye memurlarının, şirketin mevzuunu teşkil eden muamelâtına, tasfiyeyi şerikler kararlaştırmışsa bunların ittifakı, Mahkemece kararlaştırılmışsa şeriklerin ittifakı ve Mahkemenin tasyibi ile muvakkaten devam edebilecekleri) tasrih edilmiştir. Yeni Ticaret Kanunumuz bu hususta daha açık hükümler koymuş ve 208 inci maddesinde; (tasfiye haline giren şirketin, ortaklarla olan münasebetlerinde dahi tasfiye sonuna kadar ve ehliyeti 232 inci madde hükmü mahfuz kalmak kaydıyla, tasfiye gayesiyle mahdut olarak tüzel kişiliğini muhafaza ve ticaret unvanını —tasfiye halinde— ibaresini ilâve

suretiyle kullanmakta devam edeceğini), 232 nci maddesinde de; (tasfiye memurlarının, şirketin mevzuunu teşkil eden muamelelere herhalde ortakların ittifakı ile, feshe Mahkemece karar verilmiş olan hallerde ortakların ittifak edemezlerse Mahkemenin tasvibi ile, muvakkat olarak devam edebileceklerini kabul etmiştir. Görülüyor ki mücerret fesih veya infisah, şirket tüzel kişiliğinin zevali için yeter bir sebep değildir. Tüzel kişilik tasfiyenin sonuna kadar, yukarda belirtilen esaslar dahilinde devam eder. Kollektif şirket ancak tasfiyenin neticesi ve keyfiyetin Ticaret Siciline kayıt ve ilân olunması ile tüzel kişiliğini yitirir, yani sona erer.

Gerekçeye alınan ve bizi tatmin etmeyen diğer hususta; (fesihten sonra ve ancak malları satmak, borçları takip ve alacakları istifa etmek gibi hususlara ait olmak üzere ve münhasıran tasfiye umuru için şirket manevî şahsiyetinin mevcut addedildiğinin 217 inci maddede tasrih edilmiş) olmasıdır. Yukarda işaretlediğimiz 232 inci maddede; şirketin esas meşgalesine giren işleri yapabilmeleri için tasfiye memurlarına yetki verilebileceği açıklanmış, tasfiye memurlarının bu kabil tasarruflarının hak ve borçları şirkete terettüp eylemiş olduğu halde tetkikat sırasında bu hükmün hernasılsa gözden kaçmış olduğunu sanıyoruz.

İcra ve İflâs Dairesi'nin farklı içdihatlarının dayanakları :

Mülga Ticaret Kanununun 175 inci maddesinde aynen; «düyun ve taahhüdatı şirketten dolayı evvelemirde şirket aleyhine dâva ikâme olunur. Şukadarki, şirket feshedilmiş veya şirket aleyhinde icra kılınan takibattan bir semere hasıl olmamış ise şerik hakkında ikamei dâva edilir) denilmekte iken yeni Ticaret Kanununun buna tekabül eden 179 uncu maddesi; (şirketin hak ve borçlarından dolayı birinci derecede şirket mesuldür. Şukadar ki; şirkete karşı yapılan **icra takibi semeresiz kalmış** veya **şirket herhangi bir sebeple sona ermiş ise**, yalnız ortak veya ortakla birlikte şirket aleyhine dâva açılabilir, takip yapılabilir.) şeklinde kalme alınmış, aynı Kanunun 180 inci maddesinde; yalnız şirket aleyhine alınmış olan ilâmın, şirket hakkındaki takip semeresiz kalmadıkça veya şirket herhangi bir sebeple sona ermedikçe ortaklar hakkında icra edilemeyeceği tasrih edilmiştir.

Kollektif şirket ortakları, şirketin borç ve taahhütlerinden dolayı müteselsilen ve bütün malları ile mesuldür, (madde : 178). Yani; asıl borçlu şirket olup ortağın sorumluluğu ikinci sırada gelen ve âdî kefâlete benzetilebilen bir sorumluluktur. Şirkete terettüp eden borç ve taahhütleri, muayyen şartların tahakkuku halinde mallarıyla karşılamağa, temin etmeye inhisar eder.

Eski Ticaret Kanununun kollektif şirkete ait bir çok maddeleri ve bilhassa ortakların sorumluluğunu belirten hükümleri İsviçre Borçlar Kanunundan iktibas edilmiş, yeni Ticaret Kanunu hazırlanırken değiştirilmeyip esasları muhafaza olunmuştur. Mehaz İsviçre Borçlar Kanununa göre kollektif şirketler bizde olduğu gibi tüzel kişiliği haiz değildir. Şirketin borcu aynı zamanda ortağın borcudur. Üçüncü kişilere karşı haklara sahip, borçlarla mülzem bir tüzel kişi değil gerçek şahıs olan ortaklardır. Binaenaleyh, mehaz Kanuna dayanan tatbikatı ve doktrini meselemizin çözümünde bir mesnet diye gösteremeyiz.

Kollektif şirket, ortaklardan ayrı, müstakil bir tüzel kişiliği haiz olduğuna göre, tasarruflarının neticeleriyle evveleminde kendisinin sorumlulu tutulması, ortaklara ikinci sırada sorumluluk yükletilmesi ve ortağa müracaatın adı kefalette olduğu gibi bazı kayıtlara tabi tutulması Hukuk Kurallarına uygun tabii bir sonuçtur.

Tasfiye muamelesinin devamı müddetince tüzel kişiliğini muhafaza eden ve hatta iştigal mevzuuna giren bazı muameleleri de yapabilen kollektif şirket ancak, tasfiyenin sona ermesi, şirketin ticaret ünvanının Ticaret Sicilinden silinmesi ve keyfiyetin ilân olunmasıyla biter, (Madde : 242).

Eski Ticaret Kanununda ortağa müracaat için (şirketin feshedilmesi) kâfi görülmüş iken yeni ticaret kanunu (şirketin herhangi bir sebeple sona ermesi) deyimini kullanmıştır. Bu deyim tasfiye neticesinin alınmasını, tüzel kişiliğin son bulmasını tazammun eder. 179 uncu maddenin açık metni karşısında bu deyim (infisah) da maddenin kapsamına almak) amacıyla kullanıldığı iddiasını kabul edemiyoruz. Zira; Kanun Yapıcının, (şirketin herhangi bir sebeple sona ermesi) sözleri yerine, eski hükme (infisah) kelimesini ekleyerek (şirketin feshi veya infisah etmesi) sözleriyle maksadını tamamen ifade etmesi ve madde metnini bu suretle kaleme alması mümkün idi.

Madde metnindeki (yalnız ortak veya ortakla birlikte şirket aleyhine dâva açılabilir, takip yapılabilir.) cümlesinde geçen (şirketle birlikte) kelimesine gelince; biz bu deyim Sayın Ticaret Dairesi Başkanının mütalâası gibi manalandıramamaktayız. Zira; bu ibareleri havi fıkrada (şirkete karşı yapılan icra takibi semeresiz kalmış veya şirket herhangi bir sebeple sona ermiş) olması halleri derpiş edilmiştir. Şirket alacaklıları, ortaklara müracaat etmeden evvel şirketi takip etmek, alacağını ondan

tahsil etmek zorundadır. Böyle bir icra takibi sırasında yapılmak istener haczin, şirketin haczi kaabil malları bulunmaması nedeniyle semeresiz kalması veya icraca takdir edilen değere göre haczi kaabil malların kifayetsizliğinin anlaşılması mümkündür. Bu durumu tesbit eden tutanak İcra ve İflâs Kanununun 105 inci maddesi uyarınca muvakkat aciz belgesi hükümündedir. Keza, icra takibi sırasında alacaklı, alacağının tamamını alamazsa kalan miktar için memurdan bir (aciz vesikası) verilmesini isteyebilir, (Madde : 142). Bütün bu hallerde şirket aleyhindeki takip son bulmuş, sonradan meydana çıkan şirket mallarının artık haczedilip satılması imkânı ortadan kalkmış olduğu iddia edilemez. Bilhassa takdir edilen değerine göre mahçuzun kifayetsizliğinin anlaşılması halinde şirket borcuna yetmeyen mallar paraya çevrilmek üzere takibe devam olunmakla beraber, muvakkat veya kesin aciz belgesine müsteniden aynı zamanda ortakların da takip veya dâva edilmeleri imkânı doğmuş olur. Biz, (birlikte) deyimini bu suretle izah etmekteyiz.

İçtihadı Birleştirme Kararında Kanuna uygun olarak, (şirket borcunun şirketten istenmesi meşrut bulunduğu bununla beraber şirket borcunun her şeyden evvel şirketin mevcudu ile ödenmesi lâzım geldiği) ibareleri kullanılmıştır. Bu, Ticaret Kanunumuzun 179 uncu maddesiyle kabul edilmiş olan prensibin ifadesidir. Ortağı dâva veya takip yetkisi (şirket hakkındaki takibin semeresiz kalması), yani şirket borcunun, şirket mallarıyla ödenmesi imkânsızlığının anlaşılması haline bağlanmıştır. Aciz halini ifade eden hükmü izleyen ikinci cümledeki (şirketin herhangi bir sebeple sona ermesi) şartını da bu espiyiye ve Kanun Yapıcının maksat ve gayesine uygun olarak manalandırmak zorundayız.

Acaba şirketin fesih veya infisah etmiş olması hali şirket borcunun şirket mevcuduyla ödenmesi şartını kaldırmış şirketin aczini ifade etmiş olur mu :

Kollektif şirketin fesholunması veya infisah etmesi, şirket patrimonunun tasfiyesi, tüzel kişiliğinin sona ermesi Ticaret Kanununun 206 ilh. 242 inci maddeleriyle ele alınıp ayrıntılarıyla tesbit edilmiştir. Fesih veya infisah, mutlaka şirketin aciz haline düşmesi, borçlarını ödeyememesi halinden doğmaz. Şirket mevcudu borçlarını fazlasıyla karşılamaya yeterli bulunmasına rağmen ortaklarca fesih kararı verilmesi veya müddetin hitamı vesaire gibi sebeplerle infisah etmesi mümkündür. Şirketin bu şekilde dağılması veya dağıtılması tatbikkatta daha çok rastlanan hadiselerdendir.

Şirketin tasfiyesi demek; alacaklarının tahsil edilmesi, mallarının ve nakte tahvili mümkün haklarının paraya çevrilmesi ve bu suretle elde edi-

lecek paralarla borçları ödenerek artanın, payları oranında ortaklara dağıtılması demektir. Binaenaleyh, tasfiye memurlarının başlıca vazifeleri şirket borçlarını eda ve itfa etmektir. Şirketin aciz halinde olduğu henüz belirmeden, tasfiyenin gayesi borçları tediye matuf olup tasfiye memurları bu maksatla çalışırken tasfiye işlerini karıştırır, memurların vazifelerini güçleştirir, ortakları da bir çok hallerde madur duruma düşürür şekilde bazı muamelelere imkân verilmesi, şirketin mevcudu bir tarafa bırakılarak ve tüzel kişiliği kabul etmeyen İsviçre Kanununun tatbi-katına uyularak alacaklılara ortakları dâva ve takip yetkisi tanınması Ticaret Kanunumuzun kabul ettiği sisteme aykırıdır.

Türk Kanun Yapıcısı, me haz İsviçre Kanunundan ayrılarak kollektif şirketlere (tüzel kişilik) tanımış me haz kanunda şirketin borcu ortağın şahsi borcu imiş gibi telâkki edilmesine rağmen Türk Kanunu bu esastan ayrılıp şirket borçlarının şirket tüzel kişiliğine ait olduğu, herşeyden evvel şirket mevcuduyla karşılanması lâzım geldiği prensibini kabûl etmiş olduğuna göre ancak şirketin tasfiye edilip nihayet bulması halinde, tasfiye sonunda istihsal edemedikleri alacaklar için ortakları dâva ve takip hakkı tanınması icap eder. 179 ve 180 inci maddelerde geçen (şirket herhangi bir sebeple sona ermiş ise) deyiminin bu suretle manalandırılması Kanunumuzun espirisine daha uygun düşer.

Şahsî düşünce ve görüşlerimiz bunlardan ibarettir. «**Barikai hakikat müsademei efkârdan çıkar**» Ata sözünün doğruluğuna gönülden inanarak Hukukçularımızın aydınlatıcı fikirlerini ve İctihadı Birleştirme Kurulu'nun konuyu kesin olarak çözecek kararını beklemekteyiz.

**RIZA İLE İŞLENEN KAÇIRMA VEYA ALIKOYMA SUÇLARINDA
432 NCI MADDENİN UYGULANMASI GEREKTİĞİ TAKDİRDE
59 NCU MADDENİN TATBİKİ**

Yazan : A. Bülent GÜREL

(Adapazarı Hâkimi)

Rıza ile işlenen kaçırma veya alıkoyma suçlarında 432 nci madde nin uygulanması gerektiği takdirde sanık aleyhine olan ölçüsüzlüğü T. C.K. nun 59 uncu maddesinin tatbiki ile bir ölçüde telâfi etmelidir.

DAVA : Mağdureyi evlenmek maksadiyle ve rızasıyla yanında alıkoyma sabit olan sanık hakkında T.C.K. nun 430/2, 433 ncü maddeleri gereğince dört ay hapsine ve 647 sayılı kanunun uygulanmasına mahal olmadığına karar verilmiştir.

YARGITAY KARARI : Kaçırma ve alıkoyma suçları T.C.K. nun 432 nci maddesinde tarifi bulunduğu şekilde sonuçlandığı takdirde; 429, 430, 431 nci maddelerde gösterilen cezalar yerine 432 nci maddede yazılı daha hafif müstakil cezalar tatbik olunur.

T.C.K. nun 432 nci maddesi, 430 ncu maddede yazılı fi'illeri işliyenlere (altı aydan üç seneye kadar hapis cezası verilmesi gerektiğini) âmir bilmektedir. Halbuki 430 uncu madde, 430/2 nci fıkrayı da kapsamaktadır. 430/1 nci maddede yazılı fi'ili işliyen kişi ile 430/2 nci maddede yazılı suçu işliyen kimse arasında, işlenen fi'illerin vehameti bakımından fark mevcut olduğundan her iki fıkradaki ceza müeyyideleri gerek nevi ve gerekse süre bakımından değişik olarak konulduğu halde, mağdurun 432 nci maddedeki şartlara uygun şekilde iade veya serbest bırakılması halinde 432 nci maddenin uygulanması gerektiğinde 430/1 ve 430/2 nci maddeler bakımından ceza müeyyidesi farkı yoktur. 432 nci madde fıkrası farkı gözetmeden (430 uncu maddede yazılı halde altı aydan üç seneye kadar hapis cezası) verileceğini göstermektedir. Oysa 430/1 inci madde aslında beş seneden on seneye kadar ağır hapis)müstelzim olduğu halde, 430/2 nci madde aslında 432 nci maddeye eşit olarak (altı aydan üç seneye kadar hapis) cezasını müstelzimdir. Şu hale göre, 430/2 nci maddede yazılı fi'ili işliyen kişinin mağdureyi iade ve serbest bırakması halir-

de 432 nci madde uygulandığında göreceği ceza aynı kalmaktadır. O halde rıza ile işlenen kaçırma veya alıkoyma suçlarında 432 nci maddenin uygulanması gerektiği takdirde, yukarda açıklanan sanık aleyhine olan ölçsüzlüğü T.C.K. nun 59 uncu maddesinin tatbiki ile bir ölçüde telâfi etmek gerektiği durumu ortaya çıkmaktadır.

Bu itibarla : 432 ve 59 uncu maddelere göre hüküm verilmesi gerekirken, 430/2 ve 433 üncü maddelerin tatbik olunması kanuna aykırı olduğundan hükmün C.M.U.K. nun 326 ncı maddesi gereğince ceza miktarı ile sınırlı kazanılmış hakkına hâlel gelmemek üzere sözü geçen kanunun 321 inci maddesi uyarınca tebliğname gibi bozulmasına karar verilmiştir.

Yargıtay 5 inci Ceza Dairesinin 4/11/1969 gün, 3269-3303 sayı

DÜŞÜNCELER : Yargıtayımızın sırf kanun yararına verdiği bu bozma kararı ile, faal nedamet halinde cezadaki tenazur ve muadeleti temin gayesiyle Ceza Kanunumuzun bir boşluğunu dolduran, yapıcı bir içtihadı tesis ve devam ettirdiği görülmektedir.

Faal nedamet, icranın bitmesini mütaekip, failin neticenin tahakkuna, kendi ihtiyarından olan sebeplerle mâni olması halidir. Alman, Bulgar, Danimarka, Fin İzlanda Ceza Kanunlarında faal nedamet halinde ceza tertip edilmemişken; Yeni İtalyan, İsviçre, Macar, Yunan Ceza Kanunlarında faal nedamet hallerinde cezalar önemli surette indirilmekte. hatta icabında Hâkime cezayı büsbütün kaldırmak selâhiyeti bile tanınmaktadır. Kanunumuzda faal nedamet müessesesi umumî surette derpiş edilmemiş, bazı suçlar hakkında bu konuda hususi hükümler konulmuştur. T. C. K. nun 170, 523 üncü maddelerinden başka bu yolda bir hüküm de 432 nci maddede görmekteyiz.

432 nci maddeden anlaşılacağı veçhile, sözü edilen faal nedamet hareketi, kaçırılan veya alıkonulanan fail tarafından kendiliğinden, ya kaçırıldığı yer yahut kaçırılanın ailesinin evine veyahut da ailesi tarafından alınması mümkün olan emniyetli diğer bir yere getirilip serbest bırakılmasından ibarettir. Fakat bu hareketin hafifletici sebep teşkil edebilmesi için kaçırılan veya alıkonulan üzerinde hiçbir şehvî harekette bulunmama iktiza eder. Ayrıca maddede yazılı (ailesinin evi) tâbirini, mutlaka mağdurun birlikte ikamet eylediği ana - babası mânâsında almamalıdır. mağdur ana - babası ile birlikte oturmasa bile, kaçırıldıktan veya alıkonulduktan sonra, bunların evine getirilip serbest bırakılsa, gine 432 nci madde uygulanmalıdır. Maddedeki (emniyetli yer), objektif bakımdan emniyetli bir yerdir. Diğer bir deyişle, örf ve âdete göre mağdur için emniyetli bulunması icap eden bir yerdir. 432 nci maddenin başka bir unsu-

ru da, iade ve serbest bırakılmanın (kendiliğinden), başka her hangi bir tesir altında olmaksızın vuku bulmasıdır. Bu itibarla fail, mağduru, akrabalarının tehdidi, para v.s. ile kandırmaları halinde iade veya serbest bırakılmasında kanunda yazılı şartların yerine geldiğinden bahsedilenez. 432 nci maddenin unsurlarından bir diğeri ise, kaçırma veya alıkoyma fi'ilerinin tamamlanmış bulunması hususudur. Bu suça tam teşebbüs mümkün olmadığından, fi'ilin nakıs teşebbüs durumunda kaldığı hallerde 432 nci madde gereğince yapılacak hareket, faal nedamet değil, teşebbüste ihtiyarı ile vaz geçme teşkil edeceğinden, artık 432 nci madde esasen kabili tatbik olmaz.

432 nci maddemiz faal nedamet hallerinde, T.C.K. nun 429, 430, 431 inci maddelerinde yazılı cezalar yerine, fıkra farkı gözetmeksizin, ayrı derecelerde indirilmiş, yeni müstakil cezalar tertip etmiş bulunmaktadır. Oysaki 430 uncu madde, bir birinden vehamet, nevi ve süre bakımından ayrı fi'il ve cezaları muhtevi iki fıkradan ibarettir. Bu itibarla, 430 uncu maddedeki cezalar yerine indirilmiş yeni cezalar tertip edilirken, maddenin iki fıkrası ayrı ayrı nazarı itibara alınmalı, ikinci fıkrasına, birincisinden daha az ceza tayin edilmeli idi. Her nasılsa meydana getirilmiş bulunan bu fark ve adaletsizliğe ilmî literatürde işaret edildiği gibi, durum yüksek Yargıtayımızın da gözünden kaçmamış, yukarıya alınan karar ile cezadaki tenazur ve muadelet temin edilmiş, kanunumuzun boşluğu doldurulmuş, yapıcı bir içtihat tesis ve devam ettirilmiştir.

KRONİK

HUKUK YAYINLARI

Yazan : Avni ÖZENÇ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ MECMUASI.

Cilt XXXV, Sayı 1 - 4, Sulhi Garan Matbaası Vârisleri Koll. Şti., 1970
İstanbul, 592 Sayfa, Fiyatı 10 Lira.

«Ord Prof. Dr. Kemalettin BİRSEN Hatıra Sayısı»

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından üç ayda bir yayınlanır.

İçindekiler :

Amme Hukuku :

Prof. Dr. Selçuk ÖZÇELİK : Anayasamız Muvacehesinde Üniversite Muhtariyeti Meselesi.

Prof. Dr. Öztekin TOSUN : Ceza Muhakemesi Hukukumuzda Kanun Yollarının Çeşitleri.

Doğ. Dr. Ayferi GÖZE : Onyedinci ve Onsekizinci Yüzyıl Düşünürlerinde Baskıya Karşı Direnme.

Asis. Dr. Mehmetcan KÖKSAL : Fransız Kamu İktisadî Teşebbüsleri.

Asis Dr. Erol CİHAN : Ceza Muhakemesi Hukukunda İkaz, İhtar, Hukuka Aykırı Vaad İle Telkin Kavramları.

Asis. Dr. Kayıhan İÇEL : Alman Demokratik Cumhuriyetinde Sosyalist Ceza Hukukunun Temel İlkeleri

Asis. Dr. Özkan TIKVEŞ : Eski Yunanda Devlet Anlayışı.

Hukuk Felsefesi :

Doğ. Dr. Tarık ÖZBİLGİN : Louis le Fur'un Hukuk Görüşü.

42

Hususî Hukuk :

Prof. Dr. Necmettin BERKİN : Senetle İspata İmkân Bırakmayan Mücbir Sebep ve Fevkalâde Haller.

Doç. Dr. Aysel ÇELİKEL : Devletler Hususî Hukukunda Bağlana Kaidelerinin Tesbitinde Yeni Bir Metod.

Asis. Dr. Gülören TEKİNALP : Patent Lisansı Sözleşmesine Uygulanacak Bağlama Kuralı.

Asis. Dr. Yücel SAYMAN : Fransız Uygulamasından Dört Mahkeme Kararı.

Asis. Dr. Ata SAKMAR : Devletler Hususî Hukukunda Kara Trafik

Asis. M. İlhan ALNIAK : Mesuliyetten Kurtulma Kayıtları.

Hukuk Felsefesi

Doç. Dr. Tarık ÖZBİLGİN : Louis Le fur'ün Hukuk Görüşü.

Tercümeler :

Asis. Dr. Kayıhan İÇEL : Doğu Avrupada Genel Aflar.

Asis. Dr. K. İÇEL — As. E. YURTCAN : Alman Kara Yolları Trafik Kanunu.

Asis. Dr. Servet ARMAĞAN : Federal Almanya Anayasasının Onyedi Değişikliği Hakkında Kanun.

Asis. Dr. Servet ARMAĞAN : Dilekçe Hakkı (Karl-Heinz Mattern)

Asis. Belgin ERDOĞMUŞ : Romalı Hukukçuların Metodlarına Dar (Prof. Dr. Erwin Seidl)

Kronikler :

Mahkeme Kararları Kroniği.

Doç. Dr. Ergin NOMER : Devletler Hususî Hukuku.

Asis. Dr. Duygun YARSUVAT - Asis. Süheyl DONAY - Asis. Kölsal BAYRAKTAR : Ceza Hukuku.

Asis. Süheyl DONAY : Anayasa Hukuku.

Doç. Dr. Ergun ÖZSUNAY : Borçlar Hukuku

Doç. Dr. Kevork ACEMOĞLU - Prof. Dr. Necmettin BERKİN - Asis. Taner BEYGO : Eser Tahlil ve Tenkitleri.

Prof. Dr. Öztekin TOSUN : Mevzuat Kroniği.

**

BORÇLAR HUKUKU — Hususî Kısım Akdin Muhtelif Nevileri, Cilt : I. (İkinci Baskı)

Yazarı : Prof. Dr. Feyzi Necmeddin FEYZİOĞLU, Fakülteler Matbaası, 1970 İsnabul, 660 Sayfa Fiyatı 35,45 Lira.

«İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 1506, Hukuk Fakültesi Yayın No. 328»

Borçlar Hukukunun hususî kısmı, Türk Ticaret Kanununun yürürlüğe girdiği 1957 Yılından sonra, bir ehemmiyet ve genişlik kazanmıştır. Buna rağmen üzerinde henüz kâfi derecede durulup işlenememiştir.

Borçlar Kanununun ikinci kısmında yer alan hususî borç münasebetlerine ait incelemeler, iki cilde bölünmüştür. Birinci cilt, «Giriş»; «Devir ve ferağ vecibesini doğuran akidler» ve «Kullanma ve faydalanma yetkisi bahşeden akidler» e tahsis edilmiştir.

İçindekiler :

BİRİNCİ KISIM : Devir ve Ferağ Borcu Doğuran Akidler

Birinci Bölüm : Satım.

İkinci Bölüm : Trampa.

Üçüncü Bölüm : Bağışlama.

İKİNCİ KISIM : Kullanma ve Faydalanma Hakkı Veren Akidler.

Birinci Bölüm : Kira.

İkinci Bölüm : Ariyet ve Karz

**

SOSYAL SİGORTALAR HUKUKU.

Yazarı : Lütfü DALAMANLI, İş Matbaacılık ve Ticaret, 1970 Ankara, 224 Sayfa, Fiyatı 20 Lira.

423

Sosyal Sigortalar Hukuku, Batıda bir asra yakın zamandır tatbik olunmaktadır. Bizde ise, 1946 yılında tabik edilmeye başlanmıştır.

Anayasa'nın 48. maddesinde; herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu ve bu hakkın sağlanması için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilâtı kurma ve kurdurma devletin ödevlerinden bulunduğu belirtilmiştir.

Sigortacının gayesi; iş kazaları ile, meslek hastalıkları, analık, nafüllük, yaşlılık ve ölüm hallerinde sosyal sigorta yardımlarının sağlanmasıdır.

4772 Sayılı iş kazaları ile meslek hastalıkları ve analık sigortaları kanunu ile 5502 Sayılı hastalık ve analık sigortaları ve 6900 Sayılı malûliyet, ihtiyarlık ve ölüm sigortaları kanunu 1/3/1965 tarihinde yürürlüğe giren 506 Sayılı kanunla bir araya toplanmış ve İşçi Sigortaları Kurumunun adı geçen bu kanunla (Sosyal Sigortalar Kurumu) olarak düzeltilmiş (ve 23/10/1969 tarih ve 1186 Sayılı Kanun'la da 506 Sayılı Kanun'un bazı maddeleri değiştirilmiştir.

İçindekiler :

- 1 — İş Kazası ve Meslek Hastalıkları.
- 2 — Hastalık.
- 3 — Analık.
- 4 — Malûllük.
- 5 — Yaşlılık ve Ölüm Sigortaları.
- 6 — En Son Değişiklikleriyle 506 ve 228 Sayılı Kanunların Mevni ve İhtihatları.

**

MARKA MEVZUATIMIZ VE TATBİKATI, Cilt : I

Yazarı : Hayri Dericioğlu, San Matbaası, 1967 Ankara, 303 Sayfa, Fiyatı 25 Lira.

Kitap; Millet Meclisi Başkanlığına, İstanbul Milletvekili, Naci Öktem ve arkadaşları tarafından 28/Nisan/1304 tarihli Alâmeti Farika Nizamnamesinin tadili için bir teklif verildiğinden ve bu teklifin görüşülmesi sırasında, 1952 yılında Prof. Dr. E. Hırş tarafından hazırlanıp Büyük Millet Meclisine sunulurarak, geri alınan Markalar ve Menşe İşaretleri Kanunu tasarısının Manisa Milletvekili, Muammer Erten tarafından Millet Medi-

524

si Başkanlığına sunulan, her iki teklifin birleştirilerek görüşülmeye başlandığından ve Millet Meclisine sunulan tasarıları kanunlaşarak 12/Mart/1965 tarihli ve 11951 sayılı Resmî Gazete'de yayınlandığından ve 12/Haziran/1965 tarihinde de yürürlüğe girdiğinden bahseder.

Kanun milletlerarası anlaşmalar, mucip sebepleri ve komisyon raporları, tüzük ve yönetmelikler, henüz tasdik edilmeyen milletlerarası anlaşmalar ve kaldırılan mevzuatı da bir araya almak suretiyle başlanılan bu eser, basım işi, mavzuatının bir hayli kabarık olması sebebiyle iki cilt halinde yayınlanmış olacaktır.

**

ZİLYEDLİK VE TAPU SİCİLİ. (Türk Eşya Hukukunda)

Yazarı : Dr. Kemal Tahir GÜRSOY, Sevinç Matbaası, 1970 Ankara, 540 Sayfa, Fiyatı 40 Lira.

«Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No. 257»

Ülkemizde, Eşya Hukuku üzerindeki çalışmalar, Medenî Hukukumuzun diğer sahalarına göre, daha geç kalmıştır. Sebebi, eski hukuk düzeni içersinde yerleşmiş ve tamamen başka prensiplere dayanan bir sistemin, yeni hukuk anlayışına intibakında zorluklar olması da tabiidir. Medenî Kanunun kabûlünden sonra, bugüne kadar geçen zamanda, gayrimenkûl hukuku anlayışında, muhakkakki büyük gelişmeler kaydedilmiştir. Çıkarılan hususî kanunlarla tapulama ve kadastro işlerine verilen önem, artık gayrimenkul hukukunun muhtaç olduğu açıklığa kavuştuğunu zikretmek mümkündür.

İçindekiler :

Birinci Bölüm : Zilyetlik.

İkinci Bölüm : Tapu Sicili.

**

TÜRKİYE'DE İNSAN HAKLARI SEMİNERİ. (Tebliğler - Tartışmalar)

425

Sevinç Matbaası, 1970 Ankara, 298 Sayfa, Fiyatı 20 Lira.

«Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No. 256» ve «Kamu Hukuku ve Siyasal Bilim Enstitüsü Yayınları No. 1»

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kamu ve Siyasal Bilim Enstitüsünün «Milletlerarası İnsan Hakları Yılı» münasebetiyle 1968 yılının sonlarında, 9 - 11/Aralık tarihlerinde düzenlediği «Türkiye'de İnsan Hakları» konulu seminer çalışmalarının bir kitap halinde yayınlanması kararı, kitabın içindeki yazı ve konuşmaların tazeliklerinden ve aktüel değerlerinden hiçbir şey kaybetmediklerindendir.

İnsan Hakları ve Temel Hürriyetler konusunun Türkiye'de dün olduğu gibi bugün de önemini korumakta bulunduğu kimsenin şüphesi olmamak gerekir. Seminer çalışmaları, uygulamadaki eksiklikleri ve yetersizlikleri de açıkça belirtmiş bulunuyor. İdeal ile gerçek, «olması gereken» ile «olan» açılarından yapılan karşılaştırma ve değerlendirmeler, bu ikisi arasında bir hayli mesafe olduğunu ortaya koymuştur. Fakat, iler sürülen değişik görüşler sonunda hâkim olan düşünce şudur : Daha geniş ve daha gerçek bir hürriyet düzenine ulaşmak, gene hürriyet yolundan ilerlemekle mümkün olabilir. Anayasamız ileriye dönük ilkeleriyle bu imkânı sağlamaktadır.

«Türkiye'de İnsan Hakları» konulu seminer, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ile Siyasal Bilgiler Fakültesi arasındaki işbirliğinin en yeni ve en başarılı örneklerinden biri olmuştur.

İçindekiler :

Prof. Münci KAPANİ : Dünyada ve Türkiye'de İnsan Haklarına Genel Bakış.

Prof. Bülent Nuri ESEN : Vicdan Hürriyeti ve Lâiklik.

Prof. Bülent DAVER : Türkiye'de Siyasal Haklar.

Prof. Uğur ALACAKAPTAN : Kişi Dokunulmazlığı — Kişi Güvenliği.

Prof. Nermin ABADAN : Basın ve Haberleşme Hürriyeti.

Prof. Muammer AKSOY : Türkiye'de Düşünce Özgürlüğü.

Prof. Cahit TALAS : Türkiye'de Sosyal ve Ekonomik Haklar.

Prof. Mümtaz SOYSAL : Eğitim Hakkı ve Öğretim Özgürlüğü.

Prof. Tahsin Bekir BALTA : Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye

••

SUÇUN UNSURLARI.

Yazarı : Prof. Dr. Uğur ALACAĞAPTAN, Sevinç Matbaası 1970 Ankara, 156 Sayfa, Fiyatı 9 Lira.

«Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No. 263»

İçindekiler :

Suç Nedir?

Suç ve Hukuka Aykırı Diğer Eylemler.

Cürümler ve Kabahatler.

Suçun Yasal Unsuru. (Tipiklik)

Suçun Maddi Unsuru.

Hukuka Aykırılık.

Manevî Unsuru.

••

KAMU HÜRRİYETLERİ. (Üçüncü Bası)

Yazarı : Münci KAPANI, Sevinç Matbaası, 1970 Ankara, 304 Sayfa, Fiyatı 18 Lira.

«Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No. 264»

Kitabın konusu : Kamu Hürriyetlerinin gelişme yönleri ve genel teorisisidir.

Üzerinde durulan problemler, değişik yönleriyle sosyal bilimlerin çeşitli dallarını ilgilendiren problemlerdir. İnsan hak ve hürriyetleri doktrinlerinin doğuşu ve gelişmesi, tarihi perspektif içinde hürriyet anlayışındaki değişimler, bugünkü farklı anlayış ve yorumlar, hürriyet düzeninin gerçekleşmesi için, en elverişli sosyal ve siyasî çevrenin araştırılması,

429

hürriyetlerin dayandığı felsefî temel, toplum düzeninde hürriyetlerin sınırlanması Bütün bunlar, en geniş anlamıyla dahi hukuk plânını taşın ve yerine göre tarih, siyaset felsefesi, sosyoloji ve siyasî bilim disiplinlerini yardıma çağırın konulardır.

Fakat, hiç şüphe yok ki çeşitli görüş açılarından en önemli olanı gene de özellikle hukuk ve siyasî bilim açılarıdır.

Özel bir önem taşıyan problemler üzerinde geniş açıklamalarda bulunulduğu gibi, birçok yan - konular üzerinde de gerekli ölçüde durulmuştur.

Ayrıca, her bölümde ve her paragrafta, ana konularda olduğu kadar yan-konularda da başlıca kaynaklar dipnotlarında gösterilmiştir.

İçindekiler :

Giriş : Kamu Hürriyetleri Kavramı.

BİRİNCİ KISIM :

Birinci Bölüm : Kamu Hürriyetlerinin Fikrî ve Tarihî Kaynakları.

İkinci Bölüm : İnsan Hakları Doktrininin Tatbikata Geçişİ : İnsan ve Vatandaş Hakları Beyannameleri.

Üçüncü Bölüm : İnsan Hakları ve Kamu Hürriyetleri Alanındaki Gelişmeler.

Dördüncü Bölüm : Ulaşılan Hedefler : Çağdaş Demokratik Hürriyet Anlayışı.

Beşinci Bölüm : Türkiye'de Kamu Hürriyetlerinin Gelişmesi.

İKİNCİ KISIM :

Birinci Bölüm : Kamu Hürriyetlerinin Felsefî Temelleri.

İkinci Bölüm : Kamu Hürriyetleri ve Siyasî Rejimler.

Üçüncü Bölüm : Kamu Hürriyetleri ve Az Gelişmiş Ülkeler.

Dördüncü Bölüm : Kamu Hürriyetleri ve Ekonomik Sistemler.

Beşinci Bölüm Kamu Hürriyetlerinin Sınırlanması ve Düzenlenmesi.

ÜÇÜNCÜ KISIM : Hürriyetlerin Korunması.

Birinci Bölüm : Devlet Kudretinin Sınırlanması Konusundaki Doktrin Gelişmesi

İkinci Bölüm : Devlet Kudretini Sınırlayan Hukuk Dışı Faktörler.

Üçüncü Bölüm : Devlet Kudretini Sınırlayan Hukukî Faktörler ve Müesseseler.

Dördüncü Bölüm : Teşkilâtlanmamış Müeyyideler : Hürriyetlerin Dirrenme Yoluyla Korunması.

..

MİLLETLERARASI ANLAŞMALARDA ÇEKİNCELER. (İhtirazî Kayıtlar)

Yazarı : Dr. M. Aydoğan ÖZMEN, Sevinç Matbaası, 1970 Ankara, 148 Sayfa, Fiyatı 16 Lira.

«Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No. 259»

Kitap; «Çekinceler» (İhtirazî Kayıtlar) müessesesi Anlaşmalar Hukukunun bir bölümünü - ve belki de devletlerin üzerinde en zor uyuştukları bölümlerinden birini - meydana getirdiğinden bahsetmektedir.

Milletlerarası Cemiyet devrindeki çalışmalar bir yana, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı da kuruluşundan itibaren Anlaşmalar Hukukuna önem vermiş ve özellikle Teşkilâtın Devletler Hukuku Komisyonu'nda «Anlaşmalar Hukuku», ilk yıllardan itibaren tedvini gereken konular arasına almış ve üzerinde çalışmalara başlanmıştır.

İçindekiler :

Birinci Bölüm : Genel Olarak.

İkinci Bölüm : Çekincelerin Öne Sürülmesi.

Üçüncü Bölüm : Çekincelerin Kabul Edilmesi.

Dördüncü Bölüm : Çekincelerin Hukukî Sonuçları.

..

429

ANKARA ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ DERGİSİ.

Cilt XXVII, Sayı 1 - 2, Sevinç Matbaası, 1970 Ankara 163 Sayfa,
Fiyatı 20 Lira.

İçindekiler :**Kamu Hukuku :**

Prof. Dr. Faruk EREM - Doç. Dr. Selâhattin KEYMAN : Uçak
Kaçırma Suçları.

Prof. Dr. Bülent Nuri ESEN : Ce que Le Jeune Juriste Peut Appor-
ter Aux Organisations Internationales.

Doç. Dr. Tuncer KARAMUSTAFAOĞLU : Ünlü Düşünür Herbert
Marcuse İle Devrim Hakkında Bir Görüşme.

Asis. Uğur MUMCU : İngiliz Hukukunda Ultra Vires Kavramı.

Özel Hukuk :

Prof. Dr. Osman Fazıl BERKİ : Türk Vatandaşlığı Hukukunca Top-
rak Esasının Gelişmesi.

Prof. Dr. Şakir BERKİ 1961 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın Toprak
Dâvası İle İlgili Esasları.

Prof. Dr. Şakir BERKİ : Evlilik Dışında Doğan Çocukların Ana ve
Babalarına Karşı Durumları.

Prof. Dr. Baki KURU : Ticareti Terk Eden Tacirlerin Tabi Bulun-
duğu Hükümler.

Prof. Dr. Tuğrul ANSAY : Anonim Ortaklıklar ve Mahkeme Uygula-
ması.

İktisat :

Doç. Dr. Gürgân ÇELEBİCAN : Türkiye'nin Toprak Düzeni.

..

**ANAYASA MAHKEMESİ'NİN BAZI EĞİLİMLERİ ÜZERİNDE
GÖRÜŞLER ve ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARINDAN ÖZET-
LER.**

Yazarı : Prof. Dr. İlhan ARSEL, Sevinç Matbaası, 1970 Ankara, 238
Sayfa, Fiyatı 17 Lira.

53

«Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No. 265»

1961 Anayasası'nın kurduğu en önemli müesseselerden biri olan Anayasa Mahkemesi 9 yılını doldurmak üzeredir. Bu dönem içerisinde, Yüksek Mahkeme'nin genellikle ağır başlı, olgun bir tutum içerisinde davranışlarını ayarlamış olmasıdır. Şu hususu da ayrıca belirtmek gerekir ki Anayasa Mahkemesi, kendisini saygıya değer duruma getirecek davranışlara yönelmesini bilmıştır.

İçindekiler :

Birinci Kısım : Anayasa Mahkemesi'nin Bazı Eğilimleri Konusunda.

İkinci Kısım : Anayasa Mahkemesi Kararlarından Derlemeler.

*
*

SEÇME HAKKININ DEMOKRATİK İLKELERİ.

Yazarı : Doç. Dr. Tuncer KARAMUSTAFAOĞLU, Sevinç Matbaası, 1970 Ankara, 264 Sayfa, Fiyatı 29 Lira.

«Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No. 262»

Kitap; demokratik teoriye göre meşru iktidar, kaynağını halkın rıza ve muvafakatından almış olduğunu bahseder.

İçindekiler :

Birinci Bölüm : Seçme Hakkının Demokratlaşması.

İkinci Bölüm : Seçme Yetkisinin Hukukî ve Siyasî Niteliği.

Üçüncü Bölüm : Oy verme Yoluyla Siyasete Katılma.

*
*

TÜRK İDARE DERGİSİ.

Yıl 41, Mart — Nisan 1970, Sayı 323, Gürsoy Basımevi, 1970 Ankara 242 Sayfa, Fiyatı 100 Kuruş.

Adalet Dergisi

Sayı : 6

1970

F : 5

431

İçişleri Bakanlığı tarafından iki ayda bir yayınlanır.

İçindekiler :

Tetkikler :

Ahmet Sezai AYDIN : İş Basitleştirme Metodu Konusunda Bir Derleme.

Kâmil DEMİRCİOĞLU : İdareci Seçme ve Değerlendirme Konusunda Bir Sohbet.

M. A. Ömer EVRENSEL : Avrupa Konseyi Nasıl Çalışıyor.

Bahaeddin GÜNEY : Toplum Kalkınması, Vali ve Kaymakamlar.

Hüseyin IŞIK : Suçların Önlenmesi.

İhsan OLGUN : 3659 Sayılı Kanunun 10. Maddesine Tabi Personel Hakkında Danıştay'ın Görüşü.

Ahmet ÖZER : Türkiye'de Sosyal Güvenlik ve Sorunları.

Recal TOSYALI : Organizasyonda Çatışma.

Tercümeler :

Ragıp GERÇEKER : Lyon Şehirsel Topluluğun Projeleri.

Mehmet TARCAN : İsviçre Konfederasyonunda Kanton.

Orhan ZAİM : Metropoliten Şehir Problemlerinin Halli İçin Bir Örnek.

İdari Coğrafya :

Erol ÖZGÜREL : Gürün İlçesi İdari Coğrafyası.

Kararnameler :

Dr. Jur. Âlim Şerif ONARAN : Bibliyografya

M. Zerrin AKGÜN : Meşhur Valiler.

Yiğit KIZILCAN : Haberler.

43

SATIŞTA OLAN ADALET BAKANLIĞI YAYINLARI

Zürih Şerhi Serisi

	Fiyatı
Egger : (Çev : T. Çağa) Aile Hukuku, 1949, Mad : 241-345	3.00
Egger : (Çev : V. Černis) Vesayet, 1955, Cilt : 2, Mad : 382-483	4.50
Egger : (Çev : V. Černis) Vesayet, 1955, Cilt : 2, Mad : 382-438	4.50
Oser-Schönenberger : (Çev : Prof. Dr. İ. Sungurbey) İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, 1964, Mad : 492-529	15.00
Oser-Schönenberger : (Çev : Prof. Dr. Fikret Arık) İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, 1966, Birinci Fasikül; Madde : 184-215	5.00

Bern Şerhi Serisi

Becker : (Çev : Dr. Bülent Olcay) İsviçre Medenî Kanunu Şerhi. VI. Cilt : Borçlar Kanunu, I. Kısım : Genel Hükümler. Fasikül I : Madde 1-36. Ankara 1967	7.50
Becker : (Çev. Dr. Kemal Relsoğlu) İsviçre Medenî Kanunu Şerhi. VI. Cilt : Borçlar Kanunu, I. Kısım : Genel Hükümler. Fasikül II : Madde 37-63 Ankara 1968	7.50
Becker : (Çev. Dr. Osman Tolun) İsviçre Medenî Kanunu Şerhi. VI. Cilt : Borçlar Kanunu I. Kısım : Genel Hükümler. Fasikül III : Madde 64-103 Ankara 1969	7.50

Yargıtay Kararları

İçtihadî Birleştirme Kararları. Hukuk Kısım, 1930-1947	6.00
» » » » » 1955	75
» » » » » 1956	50
» » » » » Ceza Kısım 1952	10
» » » » » 1953	25
» » » » » 1954	25
» » » » » 1955	25
» » » » » 1956	25
» » » » » 1957	25
Yargıtay Kararları 1941-1942 Ceza Kısım	3.00
» » » 1944 » »	3.00
» » » 1945 » »	3.00
» » » 1946 » »	2.50
» » » 1948 » »	3.00
» » » 1949 » »	2.00
» » » 1950 » »	2.00
» » » 1951 » »	3.00
» » » 1952 » »	3.00
» » » 1953 » »	3.00
» » » 1954 » »	2.50
» » » 1955 » »	2.50
» » » 1959 » »	1.00
» » » 1941-1942 Hukuk Kısım	3.00
» » » 1944 » »	3.00
» » » 1945 » »	3.00
» » » 1946 » »	2.50
» » » 1948 » »	3.00
» » » 1949 » »	2.00
» » » 1951 » »	3.00
» » » 1952 » »	3.00
» » » 1953 » »	3.00
» » » 1954 » »	3.00
» » » 1955 » »	3.00
» » » 1959 » »	4.00

Diğer Yayınlar

Yargıtay Yüzüncü Yıl Dönümü Armağanı	30.00
» » » » » (Albüm)	60.00

433

Dr. Recai Seçkin : Yargıtay Tarihçesi, Kuruluş ve İşleyiş	10.00
İsviçre Federal Mahkeme Kararları 1945	1.00
» » » » 1946	1.00
» » » » 1947	1.00
Wieland : (Çev : İ. H. Karafakih) Aynı Haklar, İkinci bası, 1949, Cilt : 2	7.50
Wahl : (Çev : K. Berker) Deniz Ticareti Hukuku, nazari ve ameli, 1948	3.00
Vidal-Magnol : (Çev : Ş. Devrin) Ceza Hukuku Cilt : 1 1949	4.00
Dr. Recai Seçkin : 1961-1962 Adalet Yılıının Açılışı Dolayısıyla Söylev	50
Bustamente Sirven : Hukuku Hususiyel Düvel Kanunu Projesi, 1930	50
Vehbi Yekebaş : Suç ve Suçlunun Taaddüdü ve Cürme İştirak, 1952	1.50
Dr. Recai Seçkin : 1964-1965 Adalet Yılıını Açış Söylevi	50
Seçim İşlerinde İtiraz ve Şikâyetler Klavuzu. (T. C. Yüksek Seçim Kurulu Yayınlarından) 1964	2.50
Esbabı mucibelli Avukatlık Kanunu ve Talimatnamesi, 193	50
Inhulsen : (Çeviren : Rifat Taşkın) İngiliz Ceza Muhakemeleri Usulü. 1938	1.00
Kerdaniel : (Çeviren : Rasilh Yeğengil) Şahitlik ve Şahidli psikolojisi. 1937	50
Ceza Hukukunu tevhit birinci beynelmilel konferansı. Varşova, 1-6 İkinci-teşrin 1927. Konferans vesikalari. Çeviren : Mustafa Nuri Devres	8.00
Ceza Hukukunu tevhit üçüncü beynelmilel konferansı. Büksel, 26 Haziran 1930 Konferans vesikalari, Çeviren : Mustafa Nuri Devres.	3.00
Ceza Hukukunu tevhit beşinci beynelmilel konferansı. Madrit, 14-20 Birinciteşrin 1934, Konferans vesikalari, Çeviren : Mustafa Nuri Devres	3.00

Adalet Dergisi'nin sayıları tamam olanlar yazılmıştır.

	Sayısı :
1938 »	» 30
1940 »	» 30
1941 »	» 30
1942 »	» 30
1943 »	» 30
1947 »	» 30
1948 »	» 30
1949 »	» 1.00
1950 »	» 1.00
1953 »	» 1.00
1954 »	» 1.00
1955 »	» 1.00
1956 »	» 1.00
1957 »	» 1.50
1958 »	» 1.50

Resmî Kararlar Dergisi'nin sayıları tamam olanlar yazılmıştır.

1966 Yılı (İlk sayısı mart ayında yayınlanmıştır)	Sayısı : 1.50
---	---------------